

Lodbroks söner sitt tåg till Italien, och de hade väl svårligen fäst sig så synnerlig vigst vid ett Romersk triumftåg, äfven om någon berättelse om ett dyligt trängt till deras öron under deras vistelse i Södern. Detta är, hvad vi hufvudsakligen hafva att anmärka mot Suhms och Sjöborgs åsikter om Kiviks monumentet.

Vi vilja nu litet närmare skärskåda Holmbergs undersökningar öfver samma minnesmärke, — de nyaste som deröfver äro anställda. Han försöker i sitt arbete Skandinaviens hällristningar bevisa, att hela monumentet är ett verk af den Celtiska stam, som funnits i Norden före Odens ankomst. Han ledes dertill af den stora likhet han finner emellan de inristade figurerna och vapen från bronsåldern. Med afseende på sitt påstående att stenröret är i från Celternas tid säger han sid. 14: "Detta visar sjelfva fornlemningens struktur. Det består af ett stenrör, i hvars midt man träffar en grafkista. På väggstenarna till densamma, hvilken utsprungligen varit täckt med flata hällar, träffas de löst inhuggne teckningarne. Jemföra vi denna graf med våra öfriga fornlemningar, finna vi den ega den omisskänneligaste likhet med de på bergstopparne i Bohuslän så ymnigt förekommande kiströren, hvilka dessutom finnas utgrenade genom Dalsland, Vermland m. fl. ställen samt ega den bestämdaste likhet med de Celtiska Gaeliska "Cairns", Ossians besjungna kummel. Alla dessa grifter likna hvarandra genom frånvaron af jordbetäckning och genom sina af hällar bildade och betäckta kistlika grafrum, genom hvilka sednare de skilja sig på det bestämdaste från de på marken liggande, ofullbordade grafkullar från järnperioden. Dessa kistor innehålla jemte ben, saker af bronz och guld, men aldrig af jern och silver. De tillhöra således uppenbart ett folk, som nyttjat skärande redskap och vapen af bronz, och var okänt med jern. Det kan icke lida något tvifvel, att Kiviksgrafven tillhör samma folkstam, så mycket mera som den saknar gång, hvilken eljest är en väsentlig tillhörighet till stenfolkets griftstugor, och för öfrigt är för låg för att kunna räknas till dessa. Med järnperiodens grafvar eger den ingen likhet". Hvad hans påstående om stenfolket beträffar, så äro vi af samma tanke, ej så i fråga om järnperioden. Mot Holmbergs påstående "att stenrören genom sina med hällar betäckta kistlika grafrum på det bestämdaste skilja sig från grafkullarne från järnperioden" vilja vi anföra yttrande af Sjöborg p. a. st. sid. 119 "utom dessa (i stenkistans sidoväggar inhuggne) figurer, är ingen annan skilnad emellan ett dylikt rör och en vanlig ätthög, än att man på stenlupen ort tillgriper det ämne, som förefinnes, och stenkistor är äfven en ätthögarnas tillhörighet", — och ätthögarna äro väl från järnperioden. Således har Holmberg ingen rätt att förvägra Kiviksmonumentet en plats bland järnperiodens minnesmärken på den grund, att de sednare ej skulle ega stenkistor, då sådant ej är med verkligheten öfverensstämmande. Vidare tager han sig af de inristade figu-

rernas utseende anledning att påstå dem vara ett verk af bronzfolket. Han säger nemligen (sid. 15): "Yxformerna på den ena stenen visa, genom sina afrundade blad, sina förlängda mellanstycken och sin knapp prydda hane, en så öfvertygande likhet med bronzyxor, att man omöjligt kan tänka sig andra urbilder för dessa, än ifrågavarande figurer." Men Sjöborg säger (sid. 115) "att dessa stridsyxor äro alldeles lika S:t Olofs i Norska vapnet" och den måtte väl ej vara ett verk af bronzfolket. Att jag gifver Sjöborgs utsago företrädet, hvad utseendet af dessa yxformer beträffar, är af två skäl: dels derföre att Sjöborg sjelf sett ifrågavarande bilder, då däremot Holmberg har det ej, emedan stenen numera är förstörd, dels derföre att Holmberg, ehuru en flitig och i många fall förtjenstfull forskare, dock ej alltid är så noggrann om den stränga sanning, hvilken gifver hvarje vetenskaplig forskning ett så högt värde. Visserligen framletar han ännu några skäl för sitt föreläggande af monumentet till tiden före Oden, men de äro af mindre vikt, hvarföre vi här förbigå dem. Vi kunna således ej anse Holmberg hafva bevisat, hvad han åsyftat, eller gå in på hans åsigt om Kiviksmonumentet, hvad tiden för dess tillkomst beträffar. Angående hans förklaring af de särskilda figurerna, så lemnas den i sitt verde; man kan om dem framkomma med många olika gissningar, utan att derföre den ena kan vederläggas mer än den andra, ehuru väl blott en kan vara riktig. Äfven andra forskare, Wieselgren, Abrahamson m. fl. hafva framställt sina tankar om den ifrågavarande grafven, men vi förbigå dem, emedan de mindre, än de ofvan anförda, hafva sannolikheten för sig.

Sedan vi nu framställt åtskilliga forskares förklaringar öfver föremålet för närvarande afhandling, och, om än ej vederlagt dem, dock, såsom vi hoppas, gjort dem tvifvelaktiga, vilja vi i korthet framställa våra egna åsichter i saken. Svårt är visserligen att, blott från någon der i trakten timad händelse, vilja räkna monumentets början, men orimligt, såsom mig synes, att från blotta inristningarna vilja bestämma tiden för dess ålder, då dessa äro så mångtydiga, att en forskare ansett några af figurerna för Skånska "grebbor", en annan för offerprester, en tredje slutligen för — skäror att aftaga säd med. Vi vilja derföre se till, om ej händelser och de på monumentet förekommande inristningarna i förening med sägner och andra minnen, skulle kunna lemna oss en säkrare ledning vid våra undersökningar.

Åren 1027 och 1123 utfördes märkeliga händelser på Östra kusten af Skåne genom Norrmän. Det förra af dessa åren gjorde Olof den helige, i förening med Svenska Konungen Anund, som var Olofs svåger, ett tåg mot Danmark, förbittrad öfver att Knut d. store vågat göra anspråk på Norrige, såsom ett land, öfver hvilket hans farfader Harald Blåtand herrskat, och öfver hvilket äfven hans fader varit regent. När Knut, som

var i England, fick veta de förenade Konungarnas infall i Danmark, utrustade han mot dem en mächtig flotta. Då drogo de förra sig utmed Skånes östra kust, till dess de vid Helgeåns utlopp i Östersjön, der Åhus nu är beläget, inväntade honom. Bekant är huru slaget der aflopp.

Många minnen af Olof den helige finnes på Skånes östra kust, som troligen äro ifrån den tiden. 2 mil från Cimbritshamn ligger i S:t Olofs församling, S:t Olofs Kyrka, i hvilken den märkvärdiga S:t Olofs bild förefinnes. Den är af ek, 3 fot hög, med ett förgylldt bälte om lifvet, öfver axlarne en ljusblå mantel; på hufvudet bär han en förgylld krona. "Med högra foten trampar han på ett fyrfota djur med krönt menniskohufvud, björnfötter, draksvans och lejonkropp (sinnebild af hedendomen); i högra handen håller han en bila af enträd med silfverskaft; med bilan bestryka sig de sjuka, som på S:t Olofs dag här infinna sig att söka bot för sina bräckligheter; invid kyrkan är en fordom helig källa belägen, som likaledes bär S:t Olofs namn, nära intill denna källa ligger S:t Olofs gård och folket i orten vet ännu omtala, att den helige Olof der haft sin böningsplats." Härtill kan läggas ännu ett ålderdomsminne, nemligen grundmurarna af S:t Olofs Kapell, om hvilket berättas, att Olof sjelf uppbyggt det äfvensom att han här bott någon tid likasom på Olofsgård. "Det är icke osannolikt att Olof uppehållit sig äfven här, under anstalterna till den öfverrumpling och förstöring, han beredde Konung Knuts flotta, och att minnet häraf fortplantat sig till efterkommande och helgat dessa ställen" (se Strinnholm). Då ingen skrifven berättelse från forntiden finnes om det ryktbara stenröret, kan det förläggas med lika mycket skäl till den ena, som till den andra tiden, på hvilken någon märkelig händelse der i trakten tilldragit sig, men frågan är då den, om man ej från något annat håll kan finna skäl att anse det med mera sannolikhet hafva tillkommit på den ena tiden än de öfriga. Visserligen veta vi att Olof, som efter sin död blifvit förklarad för helgon, gifvit sitt namn åt många ställen äfvensom att man ej bör sätta för mycken tro till sägner, men när Olof säkerligen varit der i trakten, synes oss, att man ej bör alldeles förbise nämnde sägner. Hvad högen särskilt beträffar, berättar sägnen, att för många hundra år sedan mycket folk der blifvit begrafvet och en i full rustning till häst, samt att ett stort kopparkärl, fullt med guld, blifvit af Norrmän der nedsatt, hvilken sägen kanske varit orsaken till att penningssökare förekommit forskarne vid grafvens undersökning. Skulle då ej möjligen någon af Olofs kämpar eller anförare, sårad eller sjuk kunnat blifva efterlämnad, här dött och af innevånarna der i trakten erhållit den bekanta grafvården. Orsaken till att vi ej anse Olof sjelf hafva låtit upp-kasta högen, ifall den är öfver någon af hans män, är dess ofantliga storlek, som tyckes antyda, att den blifvit tillvägabragd af en hel menighet, och ej af arbetskrafter, som Olof, vid sin förmodade vistelse der, kunnat bjuda

öfver. Men när Olof, få år efter sin död, blef upphöjd till Helgon, och de många underverken af honom efter hans död blefvo kringspidda kan det ej vara så orimligt att antaga, det nejdens innebyggare velat hedra Olofs man, troende sig dermed göra sig förtjenta af hans ynnest och hjälp.

Den andra af oss antydda tiden, till hvilken monumentet, möjligen skulle kunna förläggas är, såsom ofvan nämndes, år 1123. Det är bekant, att Sigurd Jordsalafar, Konung i Norge, år 1107, gjorde ett tåg till det heliga landet. Sedan han der gjort Konung Balduin i Jerusalem stora tjenester, fick han af denne bland andra reliquer också ett spån af Christi kors, om hvilket Balduin och Patriarken af Jerusalem svuro, att det verkligen var af det kors, på hvilket Kristus lidit och dött. Högeligen belåten med en sådan gåfva, gick han ed, att han vid sin hemkomst skulle af all makt befrämja Christendomen, och, om möjligt åstadkomma inrättande af en Erkebiskopsstol i Norrige. På sin resa hem tog han vägen öfver Constantinopel. Grekiska Kejsaren, den sluga Alexius, smickrade högeligen den djerfve Nordbon med skänker och genom att för hans skull låta anställa Padreims-lekarne — ett nöje, som lärer hafva kostat Kejsaren icke mindre än 300,000 dukater — men hvarföre han också af Sigurd vid afresan erhöll dennes skepp. Resan hem togs nu öfver Ungern och Tyskland till Danmark, der han af Danska Konungen Nils Svensson erhöll ett skepp, hvarpå han öfverseglade till Norrige.

Några år derefter öfverenskom han med samme Nils Svensson om ett tåg till Småland, för att omvandla dervarande hedningar. De kommo öfverens att träffas i Öresund, men när Nils Svensson vid sin ankomst ej fann Sigurd eller Norrmänner der, lät han, efter någon tid förgäfves hafva väntat, sitt folk återvända hem. Då Sigurd sedermera anlände, och ej fann Danskarna, drog han sig med sin flotta längs åt Skånska kusten, och kom derunder öfverens med sina män, att de skulle vedergälla Danske Konungen för hans oredlighet. Sigurd som på sitt tåg till det heliga landet besegrat och ihjälslagit Turkar, Araber, och Hedningar tyckte sig nemligen vara i stånd att på samma gång kunna tukta Danskar och döpa Småländningar. Han gick derföre i land på Skånes östra kust, härjade der, och förstörde staden Tumatorp, hvarefter han fortsatte sitt tåg till Kalmar att fullfölja sitt omvändelseverk. Underrättelserna om Sigurds landstigning och plundring i Skåne äro ytterst sparsamma och ehuru vi ej sett att något motstånd af landets innebyggare omtalas hos någon författare, är det troligt, att de ej overksammas åsett sitt lands förstöring. Här kan då någon av Sigurds utmärktare anförare, som kanske varit en af hans följeslagare på hans Österländska tåg, hafva stupat, och Sigurd öfver denne låtit upprätta det märkvärdiga monumentet. De inristade bilderna skulle då kunna antyda en hjeltebragd af den aflidne, kanhända utförd med Sigurd i främmande land. Antages detta, skulle kanske åtskilliga af figu-

terna, som för oss nu synas så oförklarliga, t. ex. de som funnits på en numera förkommen sten, och som temligen allmänt anses vara något, i Norden okänt, musikaliskt instrument, vid djupare forskning ej förefalla oss obegripliga.

Hvarföre vi anse ifrågavarande monument tillkommit snarare vid Olof d. heliges eller Sigurd Jordsalafars vistande i Skåne än vid Ragnar Lodbroks tåg mot Skåningarne är dels derföre, att de på en sten afbildade yxformerna skola fullkomligt likna S:t Olofs yxa i Norrska vapnet, så att de tyckes vara efterbildningar af den, dels derföre, att så många minnen af Olof d. helige förekomma, icke så långt ifrån stället, der den omtalade grafvården är belägen. Skulle vi emellertid yttra oss öfver, från hvilken af dessa Norrska Konungar det bör snarast räknas, skulle vi vara böjda att heldre anse det från Sigurds, än Olofs tid.

Vår åsigt, att Kiviksmonumentets tillkomst bör förläggas till tiden omkring 1027 eller 1123, står likväl i strid med Holmbergs åsigt om tiden för hällristningar i allmänhet. Vi vilja se, om den af honom uttryckta åsigten nödvändigt ådagalägger oriktigheten af vårt antagande. I hans förut citerade arbete säger han sid. 20: "Hällristningarna äro påtagligen förfärdigade under Nordens hednatid. Det förnämsta beviset för dessa ristningars förläggande inom hednatiden ligger deruti, att på dem aldrig förekommer spår af runor eller annan bokstafsskrift. Hade någon dylik varit känd den tid hällristningarne inhöggos, så är det uppenbart, att man begagnat detta både lättare och ändamålsenligare medel att åt eftervärlden förvara minnet af de händelser, man vilde föreviga, och icke det besvärliga och osäkra bildteckneriet. Med Christendomen blef likväl runskriften allmänt känd och använd. Och på sid. 20: "är det nu bevisligt, att bokstafsskriftens allmänna utbredande i Norden är samtidigt med Christendomens, blir det, på grund af hvad vi ofvan yttrat, om denna skrifts fullkomliga frånvaro på alla kända hällristningar i Skandinavien, uppenbart, att dessa måste tillhöra hednatiden. Och då vi veta, att Christna läran, särdeles i Viken — berörde hällristningars hemland — genom dess innebyggares vidsträckta vikingafärder och handelsförbindelser, var temligen väl bekant i 10:de seklet, misstaga vi oss säkerligen icke, om vi bestämma året 900 såsom den tidsgräns, öfver hvilken de Nordiska hällristningarnas ålder ej närmar sig oss. Hällristningarnes ålder kunna vi således på goda skäl antaga ligga emellan åren 500 och 900". Ehuru väl vi anse Holmbergs bestämning af tiden för hällristningar i allmänhet vara den rätta, är det ej derföre nödvändigt att en hvar sådan skall vara ifrån den tiden. Och likaväl som Holmberg sjelf lösryckt Kiviksmonumentet från den af honom utstakade tidpunkten, och flyttat det flera århundraden tillbaka i tiden, likaså väl skulle vi kunna ega rättighet att flytta det ett par århundrade närmare oss. Att runor nödvändigt, då de voro kända, skulle brukas, i

stället för den svårare och obestämdare bildteckningen, är ingalunda bevisligt. Ty likasom runorna, som kanhända förskrifva sig ända från Odens tid, eller åtminstone "genom sin torftighet och genom bokstafsformernas stora enfald vittna om en hög ålder", ehuru de först vid Christendomens införande blifvit allmännare kända, begagnades ända in i sextonde århundradet, fastän då redan länge det sedermera brukliga Latinska alfabetet var bekant, likaså kunde den förut brukliga bildristningen blifvit begagnad på Kiviksmonumentet, oaktadt runorna voro kända. Holmberg sjelf erkänner att yngre hällristningar kunna gifvas. Han säger (p. a. st. sid. 21): "Möjligen kan det gifvas en och annan hällristning, som är yngre, såsom t. ex. orm- och hästskobilderna vid Börgerud i Listers Amt i Norrige, hvilka, enligt sägen, blifvit der inhuggna till minne af Olof den helige, hvars häst en gång skall hafva ihjältrampat en i Konungens väg smygande orm". Och kan en bildteckning finnas i Norrige från 11:te århundradet, så inse vi ej, hvarföre ej likasåväl en sådan skulle kunna förekomma i Skåne från samma tid.

Härmed hafva vi då afslutat vår afhandling om Kiviksmonumentet; och, ehuru vi ej kunnat uppge, hvem som der ligger begrafven, ej heller bestämdt ange tidpunkten på hvilken detsamma tillkommit, hafva vi dock sökt att bestämma den ungefärliga tid, dit, efter vår tanka, det sannolikt bör förläggas, och öfverlämna åt en skickligare hand att noggrannare utreda tiden när det så märkvärdiga minnesmärket uppstått.

Nils Olof Wiberg till sin broder Truls Wiberg:

Broder!

Det första jag har att göra är att af allt hjerta gratulera dig till att ha blifvit ordinarie adjunkt och det i en sådan stad som Göteborg, der jag förmodar finnas många tillfällen för biförtjenster. Jag har dröjt så länge med besvarandet af din skrifvelse, emedan jag trodde mig vid den här tiden kunna säga något med bestämdhet om mina utsigter här vid skolan. Som jag emellertid är lika slug i den vägen nu som för ungefär ett år sedan, är det ej värdt att vänta på något afgörande.

Du har förmodligen hört af bref hemifrån, att de vid den så kallade Svänghålan gjort ett fynd af utmärkt god mergel — ett fynd som höjer värdet af fars egendom med kanske 5: 6000 Rd. Också veta de af det, ty de gå på med merglingen flitelig. Jöns söker en kontrollörsbefattning vid ett bränneri på två månader — 7 Rmt om dagen — i sanning en god plats; om han lyckas få den, vore det förträffligt. Adrian vigilerar för honom. Detta hemifrån. Ett par dödsfall kan jag berätta herifrån, ifall du ej redan känner dem. Gubben Ohrman dog för omkring 7 veckor sedan. Hur hans exhustru och dotter ha det vet jag ej, de bo der åtminstone ännu. Här radshöfding Hejert dog för omkring en månad sedan, och i Måndags natt afsomnade Tobaks-Fabrikör Lychou. — Hur det är med Martins machinerier vet jag ej; han säger sig ha "räknemachinen i förminskad skala" färdig om några dar; en liten "Multiplikations- och Divisions-machin", stor som ett dricksglas, har han länge haft färdig. — Känner du Intendenten August Malm? Hur har han det? Hur är han ansedd deruppe? — Jag tror att jag nämnde i mitt förra bref, att Holmgren var förlofvad med Fru Dreijers brorsdotter, Mamsell Boström; nu är det slut med den fröjden, hon har slagit upp med honom, af hvad skäl vet jag ej. Litet hänghufvad var han väl en dag eller två, men i det hela tror jag ej att han var så särdeles förtjust. Jag har visserligen slagit mig riktigt på skrifveri i dag, men nu får det vara slut, emedan jag skall skriva två bref till, och detta fastän jag skrifvit ett långt bref till Jöns. Helsning från Helene och "lille Nils" icke förglömmas. Skrif snart, undertecknad svarar för att det skall genast besvaras.

Din vän och bror

N. O. Wiberg

Landskrona d. 10 Nov. 1861.

Broder!

Änjo, efter en tids väntan, får du några rader från mig. Jag har denna sista veckan dröjt för att kunna ge några underrättelser ifrån M., från hvilken jag trodde mig säkert skola bekomma bref, men som detta slagit fel och han i nuvarande ögonblick troligen är i London eller åtminstone på väg dit, är det nog ej värdt att vänta längre. Jag var under Påsken inne i Köpenhamn för att träffa M. och språka litet smått om mina affärer. Jag råkade der Magister Lindén, som M. värfvat att vara sig följaktig på Londoner-resan, dels för att hjälpa till med uträknandet af ofulländade räntetabeller, dels troligen för att i sin mån hjälpa till vid utbasunandet och utpränglandet af dem. Han ämnar nemligen dels sälja enskilda exemplar till

expositions-besökande, hvilket ej bör bli så litet, då man betänker att Industri-palatset hvarje dag besökes af 50 à 70,000 människor, dels sälja färdigräknade guttapercha-plåtar för särskilda länder. Lindén tycker jag just är rätta mannen att ha till hjälp vid dylika affärer, han har åtminstone en god förmåga att prata för sina varor. Naturligtvis skall M. bekosta honom åtminstone fri resa. Men hur har Lindén kunnat komma ifrån Göteborg. Jag trodde han var engagerad vid tidningen der. Jag fick ej tid att prata mycket med M., så att jag glömde fråga honom derom. Hufvudsaken, hvar följande jag reste, fick jag dock utträttad, så att om det går bra för honom, som jag hoppas, tror jag nog att han hjälper mig blifva skuldfri och eja, vore vi der! Det är dock långt dit. M. ämnar nemligen ej komma tillbaka förrän i slutet af Augusti eller kanske September, såvida det ej går bra öfver beräkning. För din beredvillighet att i Augusti vilja försöka försträcka mig med 300 Rd är jag naturligtvis ytterst tacksam, dock tror jag att jag med ännu större tacksamhet skulle mottaga 200 nu, i betraktande af den ständiga vigilans jag ligger uti. Som ungarl kan man visserligen tåla en lagsökning, men som gift duger det ej, man skulle då i en hast bli utaf med sitt bohag för en spottstyfver och så länge jag kan hindra det, skall det ej ske för en småsak åtminstone. Emellertid skall jag i kommande vecka ovillkorligen ut med 120 Rd och dertill skall hushållet underhållas, men hur det skall tillgå vet jag ej, om ej du, som väl troligast är efter innehållet af ditt förra bref, kan förskaffa mig något och ingen af mig ännu okänd källa öppnar sig. Kan du utan allt för stort besvär skaffa mig ofvannämnda summa nu, skulle jag vara långt mera hjälpt, tror jag, än en större sedermera; Jag lofvar dig på heder och ära att det ej skall dröja så särdeles länge innan du skall få dem igen; Dock — inte allt för mycket bråk för min skull. — Jag har naturligtvis rådfrågat mig med afseende på affären med bagaren J. W—g; det är ganska troligt, att jag får betala min andel af förlusten. Der är dock 6 månaders uppsägelse på reversen och vi få se hvad M. i sommar kan åstadkomma; så snart jag skaffat mig Martins adress i London, skall jag börja korrespondera med honom för att kunna få reda på hur det går för honom eller hur det tycks arta sig. Till följe deraf att jag ej fått det lofvade och väntade brefvet från M. kan jag ej bestämt säga hur det är med Jöns; jag vet dock att han för nära 14 dagar sedan var på tillfriskningsväg och hoppas nu att han är så pass bra, att han kan vara uppe i sitt rum, men en hård nerffeber har han haft; måtte den blott ej ha några elaka följder! — Gregersson har nu såsom sista försöket, hos Kongl. Maj:t anhållit, att han skulle få behålla 500 Rd af sin lön, om han tar afsked; han, såväl som hvarje annan, tror dock ej att det lyckas, men han tjenstgör dock ej mera. Han börjar redan höra efter andra rum, så att nog skall jag nästa termin vara ordinarie. — Anders går ej i skolan, såsom du förmodade, jag ville ej att stora pojken skulle komma blott i första klass. Jag läser sjelf om aftnarna med honom. Jag hemställde till honom ditt förslag, och han är ej ohågad därför. Studentexamen skall han dock ta först äfvensom läsa latin, men ej något af de öfriga döda språken. Slut för denna gången, om brefvet skall komma åstad i quäll. Helene ber nu om sin helsning äfvensom Anders. Skrif snart beder din

vän och bror

N. W—g

L. d. 11 Maj 1862.

Broder!

Fastän mitt vigilansförsök ej aflopp precis efter önskan, är jag dock tacksam för hvad du utträttade och mottager med tacksamhet hvad du föreslagit. Jag har dröjt till nu att skriva, emedan jag med min förskrifning gjort nya försök, ehuru förgäfves. Eftersom du yttrar den tron att Andersin säkerligen skulle låna bort den på längre tid, om antaglig borgen anskaffades, så har jag i stället för förskrifning skickat revers med borgen af Stadscommministern härstädes, Schütz. Jag hoppas du ej nekar mig ditt namn såsom andre borgensman, och då måtte väl A. anta borgen för god för 300 Rd. Gör han det ej, så vill han naturligtvis inga låna bort. Schütz är ordinarie Stadscommminister, står sig godt och kan snart vänta sig Pastorat, han har, tror jag 17 tienstår. Gör hvad du kan, för att få Andersin att göra mig den tjensten. Jag vill minnas, jag har gjort honom en tjenst, då jag i nationsbetyg skaffade honom 5 och 5. Helsa honom för öfrigt ifrån mig. Jag lemnar hellre en revers till Andersin, ty när November kommer, behöfver jag fler pengar; och då får jag dem här lättare på förskrifning. Kunde jag bara slippa de förargliga affärerna och uteslutande få sköta mina böcker de här månaderna! Här går i sanning ej litet åt för hushållet. Anders är här naturligtvis och utom maten måste jag betala 7 Rd i månaden för rum åt honom, emedan vi äro för trångbodda att kunna hysa honom hos oss. Dessutom har Kjersti också varit här något öfver en månad, att lära sig brodera och hvarjehanda af Helene; så att du ser att jag har många munnar att skaffa föda åt. Se till att jag få pengarna så fort det möjligen kan ske. Några nyheter har jag ej, ty att gamle Fiolspelaren Wred är tillförordnad här vid skolan vet du ju. Hilma Schelander (den andra i ordningen) är död. Hvad kunde du ha så brådt med, då mitt bref anlände? Att jag har brådt inses lätt och derfore slutar jag med helsning från Kjersti och Helene.

N. W—g.

L. 13/s —62.

Broder!

Då du skref ditt sista bref, ansåg du som en möjlighet att vid denna månadens början kunna låna mig litet pengar. Är saken ännu möjlig, så skrapa ihop hvad du kan och skicka mig; jag skall snart betala dem åter. Kunde jag blott reda mig för närvarande, så att chikanen af utmätning kunde undvikas, så torde framtiden bli något bättre. M. har nemligen i förra veckan skrivit, att han bestämdt kommer i denna månaden och då naturligtvis med kassa; jag är då säker på att bli hjälpt. Franska Institutets utlåtande har utfallit särdeles gynnsamt, till och med med beröm för M. Det kan således ej gå annat än bra. Emellertid är den närvarande stunden lika besvärlig. Uselt att bo i en sådan stad som jag; der man mot förskrifning af sin lön ej kan låna ett par hundra Rd för några månader! Jag kommer dock troligen att bli här ännu några år. Jag har nemligen tagit Paedagogiska examen, men fick ej mer än approbatur. Jag påstår dock ej, att de gjorde mig orätt; men hade jag ej varit sjuk, skulle jag nog haft cum laude. Ännu fortfar jag med samma diet, som jag fört omkring 7 veckor, nemligen rågskorpor och mjölk, är dock nu så pass bra att jag i dag försökt mig

med kokt torsk, hvaraf ännu ej någon olägenhet yppat sig. — Utbyte af tidningar, som du en gång skref om, kan ej ega rum, emedan jag har ingen ensam. Snällposten förmodar jag finns väl någonstans i Göteborg; om du ser efter i nästa vecka, så skulle jag nästan tro, att du der får läsa Franska Institutets utlåtande. Jag skref att min yngste pojke heter Frans, skall vara Ernst. Jag slutar nu. Jag skall i afton skriva ett bref till M. Kan du hjälpa mig, så vore jag dig förbunden; kanske kan jag en gång vara dig till återtjenst. Helsning från Helene och sist från vännen o. brodern.

N. W—g.

L. d. 4 Mars 1863.

Broder!

Det kan kanske vara på tiden att du får ett par rader ifrån det gamla Landskrona, isynnerhet som du skref sist, fastän det är öfver ett halft år sedan. Jag har varit omkring 14 dagar i Lund i Jul och det kan kanske intressera dig att höra något om ställningar och förhållanden derstädes. Jöns upphörde, jag tror i Oktober månad, med sitt arbete hos Martin. Han har sedan dess varit dels hemma, dels såsom brännvinskontrollör (6 veckor — 7 Rmt om dag) på landet, är för närvarande i Lund läsande kemi och matematik; skall i nästa månad änyo bli brännvinskontrollör, såvida han får plats, hvilket han nog får, isynnerhet som M. sjelv skrifvit till Öfverkontrollören Rektor Henschen i sådant hänseende. När han på sådant sätt samlat några hundra Rmt, får han af M. några hundra och skall då genast knalla sig af till Falun för att genomgå dervarande bergsskola. Det är en god bana och jag har i min mån bidragit till att han ämnar beträda densamma. Per (med uträkningen) och Anders (med galvaniserandet) fortfara ännu att verka för M., och det torde dröja ännu på sin höjd i 3 månader, innan de kunna säga, att sista plåten är färdig. Denna tidsutdrägt är huvudsakligen förorsakad af räknemachinens dåliga beskaffenhet; den har måst lagas allt som oftast; detta vet dock ingen annan än vi bröder och urmakare Holmberg. Förrän M. har det alldeles färdigt, får han ej mera pengar. Räntetabellerna äro alldeles färdiga. Det är en del af Logarithmerna, som återstå. — Stenhuggningsmaskinen, som du väl hört omtalas, lemnade vid profningen ej det resultat, som M. väntat. Orsaken dertill var dock blott det använda stålets beskaffenhet, som sprang sönder på åtskilliga hackor, så att mistor uppkommo i stenen vid huggningen. Detta bör dock lätt nog kunna afhjelpas, antingen genom bättre stål eller ock genom dubbla hackor, så att troligen kommer dock maskinen att bli tjenlig. Han har ännu en uppfinning i verket, nemligen en för att fabricera cigarrer. Såvidt vi, för vilka han utvecklat idéen, kunna begripa, bör den blifva bra. Den skall kunna tillverka 20,000 cigarrer om dagen. Den blir, det vet jag bestämdt, färdig i denna månaden, såvida verkmästaren ej ljuger. Den kommer att ge honom betydlig inkomst, ifall den lyckas, som jag tycker den nödvändigt måste. För öfrigt är han nu, som alltid, i penningeförlägenhet, och har genom sina löften satt mig i en knipa, ur hvilken jag efter all sannolikhet ej kommer helskinnad. Han hade lofvat att i slutet af Okt. förl. år betala 1000 Rd för mig, men då tiden kom kunde han ej, hvarföre jag på hans tillstyrkan tog en vaxel; den skall nu betalas d. 28 dennes men han, som är en af påtecknarne, säger sig

omöjliga kunna ännu på en månad kanske. Ut skola de emellertid på dagen, men på hvad sätt är just frågan. Jag har ett i Sparbanken härstädes beviljadt lån å 1000 Rmt med borgen af Borgm. Ödmansson, Grosshandl. Tranchell o. Måns Olsson i Heljarp; men det värsta är att det ej utfaller förrän den 1:ste Juli, oaktadt jag försökt allt möjligt att få det förr. Alla mina i Lund och här gjorda försök att få den belånt ha misslyckats. Skulle ej du i den penningedryga staden G. kunna belåna densamma? Eller finns der ej i den gode staden någon procentare, som skulle vara villig att på ett så säkert papper lemna 900 Rd. Jag är villig att lemna 100 Rd för att kunna vara säker på att kunna infria vexeln, ty jag förlorar många gången mer, om jag ej på dagen kan det. Försök på! kanske det lyckas. Skulle du ha utsigt, så telegrafera genast och reversen eller dokumentet afsändes samma dag. Min och min hustrus hjertliga helsning till din familj och dig sjelf.

Vännen o. brodren

N. W.

L. 20 Juni —65.

Broder!

Orsaken till att jag ej förrän nu besvarat ditt bref är att jag alltsedan examensdagen, d. 13, varit ute och flackat omkring i vigilansväg och hemkom först igår och fick kännedom om ditt bref. Stadsfullmäktige hafva först i förra veckan definitiwt afgjort vår ansökan om löneförhöjning och gick det naturligtvis efter önskan; återstår nu att Drätselns utanordnar den. Jag skall likväl försöka att mot förskrifning derå upplåna de 200 Rd, så kan jag få dem några dagar förut. Så snart jag erhållit dem, skola de genast sändas dig. Jag har för närvarande inga trängande skulder, utom till dig och en vaxel, som de första dagarna af nästa månad skall infrias; men jag tar genast en ny, så att det väl ej skall bli så särdeles svårt att på ett par dar skaffa till den. För öfrigt är det blott till "dagligt bröd" och en skomakaregök (59 Rd), som jag skall vigilera och det skall nog gå. Förra månaden var mig ganska dryg, åtminstone 150 Rd mer än vanligt. Jag nämnde ju i mitt förra bref, att min familj blifvit tillökt med en liten flicka (Helene). Hon är nu borta igen; hon dog en månad gammal. Afgifterna till barnmorska, amma (jag var tvungen att anskaffa en sådan, emedan modren alldeles saknade di), barndop, begrafning, prest o. läkare gick mig ungefär till ofvannämnda summa, som för mig var ganska kännbar. I Lund har jag ej varit, men vet att det ej lönar mödan att resa dit i vigilansväg. Af bref derifrån vet jag, att cigarmachinen (som M. blef tvungen att ändra) i dessa dagar blir färdig och efter Jöns' påstående blir bra; tabellverket bryr jag mig ej om att yttra mig öfver, förrän jag varit der och sjelf sett det; det skulle ha varit färdigt så många gånger, utan att det skett. I nu kommande vecka reser jag dit som hastigast och då skall du få besked om, hvad jag får reda på. — Helsa din familj från Helene och

vännen o. brodren

N. W—g

L. 24/6 —65.

Broder!

För några veckor sedan träffad af ett slaganfall och förlamad i venstra hälften af kroppen, är jag sängliggande; jag skrifver således med svårighet och blir derföre mycket kort. Angående den omskrifna saken, så är reversen på 1000 Rd, af hvilka jag var skyldig Bagaren W. omkring 500, men om ock så ej varit, så kunna de naturligtvis ta ut beloppet jemte räntan. Det förundrar mig dock att ej A. Svensson varit mer ordhållig. Han och Bagare J. W. voro här för omkring 2 månader sedan och Svensson lofvade mig då bestämdt, att de skulle vänta ännu ett år. Påminn honom derom, i fall det kan hjälpa något; sök i annat fall att betala litet och få uppskof med resten. Med ränta går det väl till nära 400. Helsa P. om han vill skicka återstoden till Far och Mor. Hade jag ej haft dessas underhåll under ett år, så kunde jag sjelf betalt A. Svensson. Farväl! Helsa P. och Anna från

Brodren

N. W.

L. 12/8 —72.

Broder!

Sedan nu Maj, som jag så mycket längtat efter, naturligtvis huvudsakligen, emedan med den ett nytt tjänsteår börjat, är kommen, så vill jag med några rader underrätta om mitt helsotillstånd. Jag kan således berätta, att jag sedan Påsk så småningom blifvit betydligt bättre. Wisseligen är magen ännu långt ifrån återställd, men den smälter dock maten fastän långsamt. Kroppen är för öfrigt fastän svag dock temligen bra, så att jag har godt hopp att än vidare krya på mig och kunna lefva ännu åtskilliga år, om ej några särdeles omständigheter tillstöta. Sinnesrörelser och bekymmer äro ännu ett års tid de farligaste fienderna för min helsa, men efter löneförhöjningen i år skola väl de ekonomiska bekymren med detta år någorlunda vara öfverståndna. Nu till något annat. För 14 dagar sedan var M. här. Händelsen gjorde, att Far anlände från Malmö på samma gång. Den bekymmersamma ställning, hvori Far och Mor länge befunnit sig, blef naturligtvis föremål för samtal. För att försöka ställa det litet bättre för dem under deras återstående dagar, beslöto vi utfärda en revers, deri vi förbunde oss att hvardera betala 100 Rd årligen, och såvida 5 eller 6 af deras barn deltaga deri, så kunde Far och Mor rundligen lefva deraf och hafva det bra den återstående tiden, hvilket de sannerligen kunna ha förtjent. De skulle i år fira sitt guldbrällöpp; må då åtminstone omnämnda förbindelse i någon mån göra deras sinnen litet gladare. M. medtog förbindelsen för att vid förbiresan låta Anders teckna på den, om han vill, och lofvade att sedan sända den till dig och Pehr med samma anhållan. Har den varit hos Er? och hafven I tecknat på? Enär påteckningen är frivillig, måste påtecknaren samvetsgrant fullgöra inbetalningen och jag tror väl ej gerna någon af deras söner kan vägra en sådan hjälp. De skulle nog helst vilja bosätta sig i Landskrona, men sjuk och dålig som jag är, kan jag ej åtaga mig omsorgen om andra, hvarföre jag rådt dem att slå sig ned i Eslöf tillsvidare. Der kunde de åtminstone emellanåt få besök af någon af de

sina. Mor har varit sjuk omkring 14 dagar och är kanske ännu ej bra; Hon blir nog ej mycket äldre.

Helsningar från

brodren

N.

L. $\frac{4}{5}$ —74.

Broder!

Jag har dröjt några dagar med besvarandet af din skrifvelse, enär jag haft målare och tapetserare i rummen, så att jag knappast haft en "krok" ledig att skriva uti. Också har jag knappt något af intresse att skriva om. Hvad beträffar mitt helsotillstånd så går det visserligen framåt, men så jemmerligt sakta, att raskar det ej snart på litet bättre, så kan jag ej hämta nog krafter under sommaren för att kunna stå emot under vintern, och då vet jag, hvad som är att vänta. Magen kan nu fördraga i det närmaste hvad mat som helst, men jag har ej någon betydlig matlust och har ej ännu börjat att "lägga på hullet", åtminstone högst obetydligt. Benet är något bättre än i fjol; armen likadan som vanligt. Hufvudet är mycket bättre, styfheten i halsen alldeles borta; svagheten i kroppen i allmänhet är dock större än i fjol. Af ditt bref ser jag, att du också på senare tider varit sjuklig. Jag förmodar att frihet från arbete, undvikande af hvarje slags ansträngning och vistande på friska landsbygden äro tillräckliga att återställa helsan. Ett godt medel mot congestioner åt hjernan, yrsel samt hufvudvärk i allmänhet har jag i vinter, då jag emellanåt lidit af allt detta, funnit vara d. s. k. smärtstillande vattnet. Det är hämtadt ur Raspails läkarebok (kostar 1 Rd i bokhandeln) och tillredes på följande sätt: på apoteket köpes 60 grammes ammoniak samt litet kamfersprit och omskakas väl. En full hand koksalt lägges uti 1 $\frac{1}{2}$ butelj vanligt vatten, tills det blifvit upplöst. Sedan öses den förenade ammoniak och kamferspriten i detta vatten, hvarpå det slås på en flaska, som korkas väl och omskakas och ställes helst på svala ställen. Vid begagnandet blöter man hufvudet med denna blandning eller lägger man en dubbelviken, i vattnet blötad linneduk på hufvudet; man bör blott se till att vattnet inte rinner ner i ögonen, ty det svider rätt bra om det också inte är skadligt. Af medföljande bref ser du, hur Far o. Mor alltjemt ha det; reflexionerna göra sig sjelfva. Jag ber: skicka första inbetalningen (50) oförtöfvadt och uppmana P. också dertill. M. skref, att han ej kan förrän i Augusti. Jag har betalt 20 Rd. och skall, hoppas jag, någon af de sista dagarna i månaden kunna skicka de återstående 30. Nerfsvag som jag är, blir jag litet sämre för hvar gång jag erhåller ett dylikt bref som medföljande, hvaraf jag alltemellanåt uppvaktas. Wore jag frisk, skulle jag minsann ej nu, sedan min lön i år blef ökad med 1000 Rd med dyrhetstillägget, ej tigga mina bröder om att hjälpa till att föda sina gamla föräldrar ett års tid, nu deremot — jag gitter ej skriva mer i det ämnet, det är mig alltför motbjudande. Löfvalls ha två rum. — Högst bedröfliga nyheter du skref angående M:s ekonomiska ställning. Han kommer väl hit ner om en 3 veckors tid, tänker jag, och då får jag väl höra hur det är. — Något så beskaffadt husköp, som det du omskrifver, kan åtminstone ej jag uppgöra, som är så litet rörlig och kommer i så litet beröring med andra; dessutom äro hus, som ge 6 procent nog eftersökta af personer på platsen. Husprisen

anses allmänt här komma att sjunka, så att du kanske gjorde klokt i att sälja de hus, du redan eger, om det kunde ske på något fördelaktigt sätt. Mina gossar blefvo utan villkor flyttade till femte och andra klassen. Blefvo Alexis och Frans och dina egna flyttade? Så snart jag får råd att låta porträtter mig sjelf och ett par af barnen, skall du få porträtten, törhända att det låter sig göra i sommar. Nu ej mer för denna gången. Helsa de dina samt Alexis o. Frans. Skicka pengar till Far o. Mor under Löfvalls adress: Ystad o. St. Herrestad. —

N. W.

Landskrona d. 21 Juli 1874.

Kyrkoherden S. Hasselquist till Nils Wiberg.

Älskelige Herr Doctor Wiberg!

Nu skall då herr Doctorn blifva öfverraskad med några rader ifrån en gammal vän, som väl Herr Doctorn ännu torde minnas, fastän det är lång tid sedan vi träffades. Jag vet nu icke, när vi sist såge varandra, men nog vet jag, att många år hafva försvunnit sedan vi hvarandra sågo. Det är med ledsnad och deltagande jag den ena gången efter den andra har i Stift Tidningen sett, att Herr Doctorn för sjukdom är nödsakad hafva tjenstledighet. Jag minnes väl den raske liflige gossen, den starke ståtliga ynglingen och nu är han i årtal sjuklig. Så kan det förendras här i verlden. Mätte vi en gång vara der, som är lif utan död, helsa utan krepmor! der gossen aldrig blifver gammal, fastän han aldrig dör och ynglingen aldrig bleknar. Ja, det är dock något som är att eftertrakta så länge vi i denna världen äro, att vi må komma till att vara med der, som tiden evigt ej blir lång för glädjen, som der njutes.

Om nu min käre vän icke är svagare än att pennan kan föras för att teckna några rader till en gammal vän, så vågar jag vänligen anhålla om några rader, ty jag ville så gerna veta, om min Älskelige Ola Jeppsson ännu lefver i denna verlden, samt hvar han då är boende, om han ännu finnes här. Kunde jag då äfven få höra något om Herr Doctorns syskon, så skulle det vara mig kärt. Jag vill minnas att de voro 8, Martin, Nils, Truls, Jöns, Pehr och Anders samt Anna och Kjersti. Att Herr Doctorn är boende i Landskrona och Herr Candidaten Truls Wiberg i Götheborg, det vet jag, annars vet jag icke hvar de öfrige Herr Doctorns Syskon äro boende. Af Matrikeln finner jag, att Herr Doctorn är gift och har två söner. Herr Doctorn kan af Matrikeln finna, att jag har varit gift sedan den 24 juli 1857. Der nämnes fem barn, men Anna och Linnea äro hemgångna. Deremot hafva vi en Hedvig och en Maria i stället, så att vi hafva två söner och tre döttrar. Wi hade en liten dotter, Gerda Ingeborg, som föddes och dog under förra året. Gossarna gå i skolan i Lund och äro i 5te Classen. Jag är nu på förslag till Frenninge och Wollsjö församlingars pastorat, men om jag kommer att flytta dit vet jag icke. Det afgöres väl innan maj. Nu hoppas jag snart få hveta, om min oförgätligt käre vän Ola Jeppsson ännu lefver, samt adressen till honom, om han ännu finnes på denna sidan grafven. Ack! i himlens salar bland harpors ljud, må vi för evigt lofsjunga Gud!

Tillgifnast

S. Hasselquist

Åkarp via Hesselholm den 12/2 1876.

NILS FREDRIK ANTON WIBERG

född den 5 mars 1861 i Landskrona

död den 1 maj 1927 i Hälsingborg

Föräldrar: Nils Olof Wiberg och Helena Dreijer.

Gift med sin kusin

ELLEN MARNA WIBERG

född den 25 mars 1864 i Göteborg

Föräldrar: Truls Wiberg och Elna Svensson-Erlandsson.

Barn:

Nils Gustaf Truls född den 1 januari 1889

Gunnar Georg Fredrik „ „ 24 november 1902

Efter skolgång i Landskrona erhöll Nils Wiberg 1881 anställning såsom stationsskrivare vid Statens Järnvägar i Göteborg och avancerade 1903 till underinspektör. 1916 blev han utnämnd till stationsinspektör vid Ångfärjestationen i Hälsingborg, vilken befattning han innehade till sin död.

Nils Wiberg utarbetade och utgav en godstaxa, som fick stor användning inom S. J. Han gick helt och hållet upp i sin tjänst, som han skötte på ett förtjänstfullt sätt.

Han var en försynt och vänlig man, som levde ett stilla och lugnt familjeliv.

Han var en intresserad frimärkssamlare.



NILS WIBERG



ELLEN WIBERG

NILS GUSTAF TRULS WIBERG

född den 1 januari 1889 i Göteborg

Föräldrar: Nils Fredrik Anton Wiberg och Ellen Marna Wiberg.

Gift den 28 mars 1935 med

AAGOT ELFRIDA HALL

född den 13 mars 1896

dotter till stationsinspektoren i Falkenberg Lewis Isidor Hall, född den 14 september 1867 och hans hustru Anna Maria Martina Hall, född Andrézen, född den 13 februari 1870. Realskoleexamen i Falkenberg 1913, v. ordförande i Fredrika Bremerförbundets östersundskrets.

Gustaf Wiberg, civilingenjör, signalingenjör vid Statens Järnvägar i Östersund. Studentexamen vid Latinläroverket i Göteborg 1908, utexaminerad från Kungl. Tekniska Högskolan 1915, v. ordförande i S. J. IV distrikts tjänstemannaförening, sekreterare i Jämtlands läns tekniska förening, R. V. O. 1938.



GUSTAF WIBERG



AAGOT WIBERG

GUNNAR GEORG FREDRIK WIBERG

född den 24 november 1902 i Göteborg

Föräldrar: Nils Fredrik Anton Wiberg och Ellen Marna Wiberg.

Gift med

ANNA-STINA GUTTORMSEN

född den 1 mars 1909

dotter till flottningsschefen Gustav Guttormsen och hans hustru Rut, född Ringdahl.

Barn:

Barbro Maria född den 29 april 1930 i Stockholm, död den 23 september 1944 i Stockholm

Nils Krister Gunnar „ „ 21 oktober 1937 i „

Lars Gustaf Gunnar „ „ 21 oktober 1942 i „

Gunnar Wiberg, med. d:r, student i Hälsingborg 1921, med. kand. 1924, med. lic. 1928, underläkare vid Serafimerlasarettet, Mariestads och Hälsingborgs lasarett samt Ortopediska kliniken i Stockholm. Biträdande överläkare å sistnämnda plats sedan 1941.

Gradualavhandling vid Karolinska Institutet 1939: "Studies on dysplastic acetabula and congenital subluxation of the hip joint". Docent i ortopedi 1941 vid Karolinska Institutet. Kompetensförklarad till professuren i ortopedi 1943. Utgivit ett 40-tal vetenskapliga skrifter, övervägande inom ortopediska facket.

Finska förtjänstkorset 1940.



GUNNAR WIBERG



STINA WIBERG MED DOTTERN BARBRO



KRISTER WIBERG



LARS WIBERG

ERNST OLOF WIBERG

född den 22 december 1863 i Landskrona

död den 22 februari 1894

Föräldrar: Nils Olof Wiberg och Helena Dreijer.

Ernst Olof Wiberg var först handelselev, sedan e. o. postexpeditör och slutligen sjöman. Var vid sin död skeppskonstapel.



ERNST OLOF WIBERG

GEORG THEODOR WIBERG

född den 24 juni 1866 i Landskrona
död den 25 september 1923 i Stockholm

Föräldrar: Nils Olof Wiberg och Helena Dreijer.

Georg Wiberg, direktör, studentexamen 1885, fil. kand. 1893, prov-
årskurs i Stockholm läsåret 1896—1897, verkställande direktör i Aktiebo-
laget Dubbelkran i Stockholm 1898.



GEORG WIBERG

ELLEN CONCORDIA WIBERG

född den 16 februari 1870 i Landskrona

Föräldrar: Nils Olof Wiberg och Helena Dreijer.

Ellen Wiberg, utexaminerad från G. C. I., därefter många år gymnastikdirektör och sjukgymnast i Frankrike och andra länder.



ELLEN WIBERG



TRULS WIBERG

TRULS WIBERG

född den 26 mars 1831 i Viby

död den 11 september 1888 i Göteborg

Föräldrar: Ola Jeppsson och Elna Trulsdotter.

Gift med

ELNA SVENSSON ERLANDSSON

född den 30 mars 1834 i Västra Torup

död den 4 augusti 1916 i Göteborg

Föräldrar: handlanden Sven Erlandsson, född i Torpa socken, Kronobergs län, och hans hustru Johanna Andersdotter, född den 20 juni 1811 i Norra Mellby, V. Göinge härad. Johanna Andersdotters föräldrar voro husaren Anders Stjärnkvist, född 7 januari 1783, död 16 september 1843, och Anna Lisa Elfström, född 1784, död 14 december 1846. I kyrkoboken står antecknat efter hennes död: "änkan f. d. barnmorskan hade 2 systrar, Anna född 2 januari 1816 och Hanna, född 24 januari 1820, bägge voro 1846 ännu ogifta".

Barn:

Theodor Didrik	född den	7 mars	1858
Valram Sven	„ „	11 mars	1860
Sigvald Tryggve	„ „	7 augusti	1862
Ellen Marna	„ „	25 mars	1864
Sigvald Tryggve	„ „	11 december	1865
Agda Ingeborg	„ „	12 juni	1868
Agnar Olof Jeppe	„ „	1 juni	1870
Hanna Elvira	„ „	23 februari	1872
Yngve Erland Truls	„ „	26 mars	1873
Hjalte Alrik Randver	„ „	23 januari	1875

Truls var Ola Jeppssons och Elna Trulsdotters fjärde barn. Han kom till världen den 26 mars 1831 och döptes redan påföljande dag, då han föreföll så svag, att man befarade att den flämtande livslågan snart skulle slockna. Han bars till dopet av mjölnaren Åke Åkessons hustru Ingar från Hammar och faddrar voro "åbon Sven Fajersson och dess hustru Karna i Rinkaby". Vecka efter vecka gick och Truls levde fortfarande och slutligen vågade man hoppas på att få behålla honom.

Ola Jeppsson var när Truls föddes 29 år gammal. Sedan lång tid tillbaka var man visserligen van vid att gärna lyssna till den mening, åt vilken bonden på Viby n:r 6 gav uttryck, men Ola Jeppsson hade i särskild grad vunnit förtroende för klokhet och rättrådighet och hans råd i allmänna angelägenheter inhämtades gärna. Gården bar sig väl och föräldrarna och inte minst farföräldrarna, som bodde på undantag strax intill huvudgården, glädde sig åt den växande barnskaran.

Att Ola Jepps' pojkar voro kvicktänkta, därom kom snart litet var till insikt. De kunskaper, som skolan kunde bjuda, inhämtade de som en lek. Visserligen voro de som pojkar i allmänhet några vildbasare, men hade dock en förvånansvärd traktan efter allt, som var tryckt.

Hushållet var stort och ägorna också förhållandevis stora och redan tidigt fingo pojkarna börja hjälpa till med småsysslor. Det var dock icke så lätt att hålla dem till arbetet, då hela deras längtan stod till böckerna



TRULS WIBERG



ELNA WIBERG

och så beslöts det ju till sist, att Martin skulle få börja studera till student. Året därpå kom även Nils Olof till läroverket och så var det Truls' tur att gå och undra, huru det skulle gå för honom. Redan vid sju års ålder kallades han i byn för "Luns läsehuvud" och huvudmålet för hans gossedrömmar var att få läsa och åter läsa. Att han med tiden skulle bli en läskarl stod för honom såsom något självklart och som det åtråvärdaste av allt. Det var därför med en oavslåligt växande längtan han såg fram mot den dag, då även han skulle få komma till läroverket och längre fram till universitetet. Och den dagen kom för honom såsom för bröderna och år 1851 blev han student. Studentexamen på den tiden skedde ingalunda under samma former som nu. Den ägde rum vid Kongl. Akademien. Över Truls Wibergs studentexamen utfärdades följande protokoll:

"Utdrag af Protocollet öfver Student-Examen vid Kongl. Akademien i Lund d. 10 Maj, 21 November 1851.

Vid anställd Student-Examen med ynglingen T. Wiberg, Skåning, blef hans ådagalagda insigt i nedanstående kunskaps-ämnen på följande sätt vitsordade:

I Theologie och Kyrkohistoria	Försvärlig
I Latinska Språket	Försvärlig
I Grekiska Språket	Försvärlig
I Hebreiska Språket	Med beröm godkänd
I Historia och Geographie	Godkänd
I Lefvande Språk	Försvärlig
I Philosophie	Godkänd
I Mathematik	Försvärlig
I Naturalhistoria	Med beröm godkänd

I anledning härä förklarade Philosophiska Facultetens Decanus att be-
mälte T. Wiberg

såsom blifvande Magister fullständig Student-Examen nöjaktigt genomgått,
och skulle honom deröfver detta betyg meddelas.

Ut supra

In fidem

J. O. Lindfors
Philos. Facult. Notar"

En avlagd fullständig studentexamen var emellertid icke nog för att
man skulle kunna bli inskriven i fakulteten. Den 22 november 1851 avlade
Truls studenteden och inskrevs samma dag i Philosophiska Facultetens
studentmatrikel.

"Att Studeranden T. Wiberg denna dag blifvit inskrifven i Philos.
Facultetens Studentmatrikel, intygas. Lund den 22 Nov. 1851.

C. Agardt
Phil. Fac. u. o. Decan."

Året förut hade Martin blifvit fil. doktor och det var naturligtvis även
de övriga brödernas tysta förhoppning att nå samma värdighet.

Studieprogrammet var brett upplagt. En phil. cand.-examen var betyd-
ligt mer omfattande än en nutida fil. mag. Truls' studier voro inriktade
på den humanistiska linjen, omfattande estetik, österländska språk, gre-
kiska, praktisk och teoretisk filosofi, historia, latin samt därjämte zoologi.

Ola Jeppsson bekostade efter bästa förmåga sina söners studier. Under
1850-talet hade han emellertid ej mindre än fyra söner vid Lunds univer-
sitet och tillgångarna voro icke obegränsade. Truls fick också liksom sina
bröder genom privatlektioner förskaffa sig extra inkomster. Parallellt med
studierna samlade han material till sin tillämnade doktorsavhandling.

År 1857 ingick Truls äktenskap med Elna Svensson-Erlandsson och
påföljande år den 7 mars föddes sonen Theodor.

På höstterminen samma år blev Truls Wiberg vice kollega vid Häl-
singborgs elementarläroverk. Den 16 februari 1859 avlade han Philoso-
phisk Candidat-Examen med vackra betyg.

"Utdrag af Protocollet, hållet uti Philosophiska Faculteten i Lund den
16 Febr. 1859.

§ 1. Vid i dag anställd Philosophisk Candidat-Examen har Stud. Hr.
Truls Wiberg, Skån., erhållit följande kunskapsbetyg, nemligen

uti Esthetik Cum laude adprobatur
 „ Österländska Språk adprobatur
 „ Grekiska Språket adprobatur
 „ Zoologi Cum laude adprobatur
 „ Praktisk Filosofi Cum laude adprobatur
 „ Historia Cum laude adprobatur
 „ Latinska Språket adprobatur
 „ Theoretisk Filosofi adprobatur
 hvarföre han sålunda vitsordad i denna examen godkännes.

Ur protocollet
 J. O. Lindfors

Lösen med Stppr. 3 Rdr. 25 öre Rmt.”

Den 24 maj 1859 disputerade brodern Nils Olof å en avhandling om Kiviksmonumentet. Det var Truls Wibergs förhoppning, att han samma dag skulle vinna lagerkransen genom en avhandling "Bidrag till ordbok över skånska landsmålet". Under sina besök på landet, främst i hemorten, hade Truls gjort omfattande anteckningar om det gamla landsmålet. Han hade emellertid själv familj och faderns möjligheter att lämna honom ekonomiskt stöd voro uttömda. Han hade ej heller haft råd att slutföra undersökningarna beträffande hela alfabetet utan hade måst nöja sig med bokstäverna A—D. Han fann, att fakulteten icke ansåg materialet tillräckligt omfattande och måste därför tillsvidare skrinlägga tankarna på disputationen. Sedermera blev han aldrig i tillfälle fortsätta sitt arbete med avhandlingen, beroende på att han lämnade Skåne och att den växande familjen jämte studieskulden hindrade honom från att taga den ledighet, som hade erfordrats för att han skulle kunna slutföra sina forskningar om det skånska landskapsmålet. Truls Wibergs doktorsavhandling har sedermera citerats i åtskilliga vetenskapliga avhandlingar om dialektord och synes efter dåvarande förhållanden ur kvalitativ synpunkt ha varit värd goda vitsord.

Omedelbart efter sin phil. cand. examen blev Truls Wiberg vice collega vid Landskrona Elementarläroverk. Påföljande år förordnades han att såsom vikarie upprätthålla en adjunktsbefattning vid Högre Elementarläroverket i Göteborg.

”Utdrag ur Protokollet hållet i Götheborgs Consistorium den 29 aug. 1860.

S. D. 8. 19. H. H. Ephorus, Biskop G. D. Björck anmälde att han förordnat Phil. kandidaten T. Wiberg att såsom vicarius upprätthålla en adjunktsbefattning vid härv. H. Elementarläroverk under inst. Höst-Termin.

Ut supra
 In fidem
 J. D. Magnusson

Lösen med charta
 Sigill 1 Rdr 37 öre Rmt.”

Högre Elementarläroverket erhöll senare namnet Göteborgs Högre Latinläroverk, vilket för några år sedan ändrades till Hvitfeldtska Högre Allmänna läroverket.

Den 29 januari 1861 hade Truls Wiberg enligt konsistoriets föreläggande att fullgöra honom såsom sökande till en adjunktsbeställning i latin, historia och geografi samt matematik åliggande undervisningsprov.

"Till vikarierande adjunkten vid härvarande H. Elem. Läroverk, Herr Phil. cand. T. Wiberg.

Att Consistorium denna dag utsatt det Herr Candidaten i egenskap af sökande till en adjunktsbeställning i Latin, Historia och Geografi samt Matematik vid härv. H. Läroverk åliggande undervisningsprof till Tisdagen den 29 dennes kl. 10 f. m., får Consistorium härigenom tillkännagifva. —

Götheborgs Domkapitel den 23 januari 1861.

	Gust. D. Björck	
	Klas Hamberg	C. Prehn
Aug. Leop. Trana	E. S. Fagerberg	Fr. Th. Blomstrand
	A. O. Hemlin	M. G. Rosenius
		/J. D. Magnusson"

Provet måste ha utfallit väl, eftersom Truls Wiberg erhöll befattningen såsom ordinarie adjunkt.

Att märka är, att adjunktsbeställningen även omfattade matematik, vilket ämne icke ingick i Truls Wibergs examen. Han hade emellertid en ganska utpräglad matematisk begåvning, detta i likhet med bröderna. Ett faktum är, att denna egenskap ärvdes av sönerna samt även återfinnes hos de flesta av barnbarnen. Ett stort antal av dem togo studentexamen vid Truls Wibergs gamla skola. Av de åtta unga Wibergare, som i början av 1900-talet togo studentexamen vid Göteborgs Högre Latinläroverk, hade icke någon i det skriftliga provet i matematik lägre betyg än AB.

Truls Wibergs familj blev allt talrikare. I äktenskapet föddes 10 barn, varav 3 likväl dogo i späda ålder.

I den mån familjen blev större, växte naturligtvis utgifterna. En läroverksadjunkt hade i begynnelselönen kr. 1,500, vilket efter fem år steg till 2,000, efter tio år till 2,500, efter femton till 3,000 för att efter tjugo års tjänstgöring nå upp till kr. 3,500. I Göteborg utgick därjämte en hyresersättning med ungefär kr. 500 *). Truls Wiberg hade också att tänka på

*) Penningvärdet på 1870-talet.

"Af Herr Doctor T. Wiberg på Källeberg har jag dato köpt ett Sto för hvilket jag förbinder mig lemna Tegelsten till ett värde av 50 Kronor såsom liqvid.

Segerstad den 16 Sept. 1878.

K. W. Eurenus

Egenhändig namnteckning intygar:

H. A. Stewenius"

sina studieskulder och måste ekonomiskt bistå fadern och sina äldre och yngre bröder. Han måste även för att få ekonomien att gå ihop skaffa sig extra inkomster. Han gjorde detta genom att bl. a. undervisa i Slöjdföreningens skola samt Andersins Privatskola för flickor. Därjämte gav han privatlektioner. Han hade tydligen ett gott ekonomiskt sinne. Trots sin oerhörda hjälpsamhet och alla andra faktorer lyckades han fullgöra sina ekonomiska skyldigheter. En släkting, Abraham Svensson, hade på sin tid hjälpt honom med studielån. Han hade som tidigare nämnts också inteckningsfordran hos Ola Jeppsson. Nog var det många gånger besvärligt, när Abraham Svensson ville ha inlöst sin fordringar eller ville ha stora amorteringar, men slutet blev, att han fick tillbaka vart enda öre. Under alla år var Truls Wiberg även för fadern ett starkt stöd. Ola Jeppsson giver honom också vackra vitsord och förklarar bl. a. att sonen Truls alltid hade hållit, vad han hade lovat.

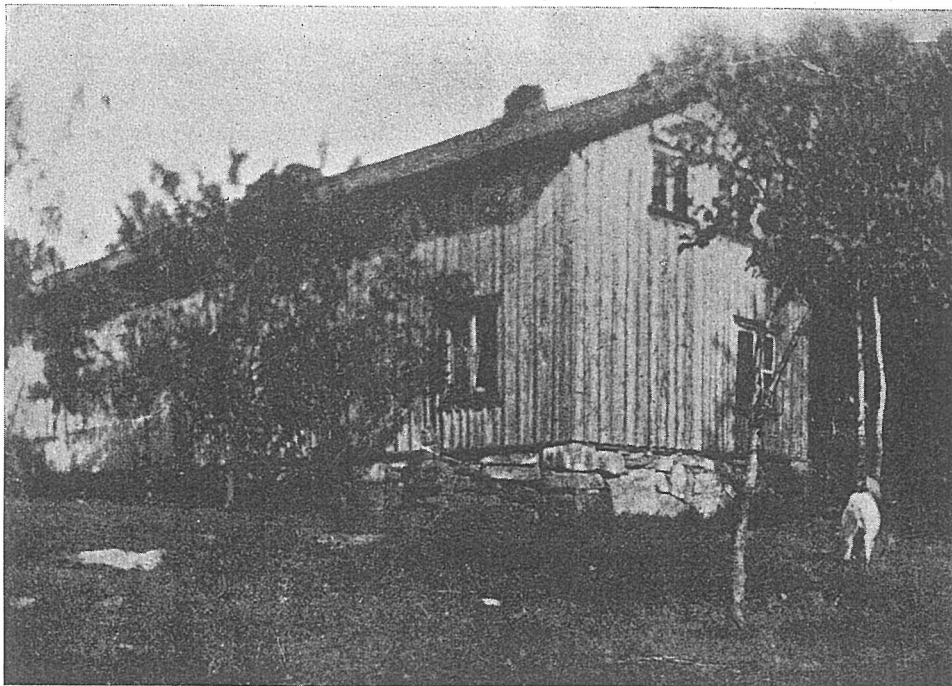
Truls Wiberg hade även förmågan att förbättra sin ekonomi genom affärer. Han hjälpte fadern och dennes vänner att få ut goda priser för tobaken. Väl var detta icke inkomstbringande för honom själv, men däremot hade han för egen räkning framgång med några fastighetsaffärer. Han köpte enligt köpekontrakt den 21 mars 1868 en fastighet i Landala, vilken han kort efteråt bytte bort mot egendomen 1/8 mantal kronoskatte Källeberg Storegården. Han köpte också fastigheten Landsväggsgatan 35 i Göteborg, som visade sig bli en ganska vinstgivande affär. Likaledes förvärvade han den bredvid Källeberg befintliga egendomen 16/64 mantal Anungared Lillegården i Öxnevalla socken av Marks härad, Älfsborgs län. Båda egendomarna överlät han under sin livstid å sina barn. Han lät också själv uppföra fastigheten Kaponniergatan 9, där familjen flyttade in 1870 och sedan bodde kvar till Truls Wibergs fränfälle 1888.

På sommaren flyttade Elna Wiberg och barnen ut till Källeberg. Endast under kortare perioder kunde Truls Wiberg få tid att koppla av. Han var likväl på Källeberg några veckor alla somrar utom den sista, då hans krafter icke räckte till för resan. Eftersom han endast kortare tider på sommaren kunde vistas på Källeberg, blev Elna Wiberg i stor utsträckning nödsakad att ensam stå för gården, som hon skötte med omsorg och intresse. Det var också i hög grad hennes förtjänst, att lantbruket och byggnaderna på Källeberg blevo så förbättrade, som verkligen blev fallet. På Källeberg fanns ett stort område sankmark, det s. k. Alkärrret. Detta lät Elna Wiberg dika ut och dränera samt lät därefter plantera med flera hundra fruktträd, vilka träd så småningom blevo en vacker inkomstkälla för äldste sonen Theodor och hans familj. När den gamla ladugården blev allt för dålig, var det Elna Wiberg, som ganska egenmäktigt lät riva densamma och bygga en ny. Trädgårdens smyckande med blommor låg henne lika varmt om hjärtat som frambringandet och tillvaratagandet av dess nyttiga produkter. Hon hade också god förmåga att

språka med bönderna om väder och vind och utsikterna för skörden. Hon blev också mycket uppskattad av folket i trakten men samtidigt också respekterad som den karaktärsfasta kvinna hon var.

Under vistelsen på Källeberg brukade familjefadern stiga upp tidigt, omkring klockan 6 på morgonen och promenerade därefter runt i trädgården och på ägorna. Han hade vanligen i munnen sin långa pipa (ungefär en fot lång med porslinshuvud), fylld med "Jämtlands fältjägare". Nästan alltid var något eller några av barnen i hans sällskap. När pipan slocknade, brukade han, om solen så tillät, tända pipan med en konvex lins, som han alltid bar på sig, detta till stor beundran och förvåning för den eller de åtföljande parvlarna. Rådde mulet väder, tog han fram en svavelsticka, som genom kraftigt strykande mot byxbaken frambringade den tändande lågan.

När Ola Jeppsson år 1868 måste sälja, vad som återstod av den gamla fädernegården och hans måg Lars Svensson och dotter Anna även stodo utan gård, erbjöd Truls Wiberg Lars Svensson att övertaga lantbruket på Källeberg samt föräldrarna att slå sig ned därstädes. Så skedde också och Ola Jeppssons och Lars Svenssons stannade ett par år på Källeberg. Det finns ännu i behåll ett par brev från Truls Wiberg till Lars Svensson med bland annat instruktioner om lantbruket på Källe-



DET GAMLA KÄLLEBERG

berg. Lantbruket var emellertid icke stort och det kunde i längden icke vara någon mening för Lars Svensson att fortsätta med detsamma. På Truls Wibergs inrådan flyttade Lars Svensson till Göteborg och öppnade där ett bageri. Lars Svensson hade även tillsyn över fastigheten Kaponniergatan 9, då Truls Wiberg var på Källeberg.

Mellan Truls Wiberg och hans föräldrar bestod alltid ett gott förhållande. Vid ett par tillfällen hälsade föräldrarna på i Göteborg och några gånger reste Truls Wiberg och hans hustru till Stora Herrestad för att gästa föräldrarna och systemen.

Ett av de första åren Truls Wiberg var i Göteborg fick han såsom elev en yngling Johan Magnus Flodin från Grönahög i Älfsborgs län. Den 18 mars 1878 fick denne och hans hustru en dotter, Thyra, som 1897 gifte sig med Truls Wibergs son Yngve, född den 26 mars 1873.

År 1874 fick Truls Wiberg såsom elev i tredje klassen en yngling Karl Alfred Söderberg, som med tiden avlade studentexamen och blev medicine studerande vid Lunds universitet. Sommaren 1880 kom Alfred Söderberg såsom informator till Källeberg för att läsa med barnen. Närmast skulle han taga hand om Sigvald, som till hösten skulle tentera in i det treklassiga läroverk, som var beläget snett emot Elementarläroverket. Nästa sommar kom Alfred Söderberg tillbaka och detta upprepades år efter år. Han läste också de senare åren med Agda, Yngve och Hjalte. Den 7 augusti 1888 gifte Alfred Söderberg sig med sin vackra och begåvade elev Agda.

Såsom lärare var Truls Wiberg allmänt omtyckt. Han ansågs av pojkarna vara en snäll lärare. Disciplinen höll han ej så sträng, men tolererade däremot icke något verkligt ofog. Han ansåg, att de unga skulle uppfostras i stor frihet och med så litet tvång som möjligt. Han hade även ett sällsynt gott hjärta. Om någon pojke saknade pengar till en skrivbok, blyerts eller dylikt, något som den gången, då det i Göteborg icke just rådde något allmänt välstånd, var allt annat än ovanligt, kunde man vara säker på, att "Gamle Truls" tog fram pengar ur sin högra västficka och gav åt pojken. Nog inträffade det, att denna givmildhet missbrukades. Säkert är emellertid, att Truls Wiberg av sina lärjungar omfattades med stor tillgivenhet. Redan på den tiden rådde seden att på Luciadagens morgon uppvakta de lärare, vilka pojkarna tyckte om. Fortfarande finnes kvar en skrivelse, som Luciadagen 1860 medföljde den sedvanliga tårtan.

Decennier efter Truls Wibergs död har det också förekommit uttryck för, huru uppskattad han var som lärare och personlighet. Sålunda inträffade det 1918, att en av hans många sonsöner, som genomgick hans gamla läroverk, funnit på några dumheter. Klassföreståndaren, gamle lektor Hedelius — "Skrapan" kallad — ämnade tydligen icke lägga fingrarna

emellan, men frågade plötsligt: "är du släkt med gamle adjunkten Truls Wiberg?" När han hörde att så var fallet, tillade han: "jag har själv haft Gamle Truls till lärare och någon bättre lärare fanns icke, vilket jag kan påstå, så gammal jag är. Eftersom du är en hans sonson, låta vi udda vara jämt. Men glöm inte du, att Gamle Truls uppfostrade sina disciplar till känslan av självansvar".

Även utanför skolan var Truls Wibergs vänlighet och hjälpsamhet stor. Det var många familjer, som, när Truls Wiberg gick bort, ägnade honom goda och tacksamma tankar.

En höstkväll inträffade det, att Valram, som då var i 18-års åldern, gick genom Haga på hemväg. Brännvinet flödade på den tiden och sederna voro vildare och mer präglade av våld än längre fram. Den smala gatan upptogs av ett något berusat gäng, som redan på avstånd sände Valram en del glåpord. Valram var visserligen ej stor till växten, men icke rädd av sig. Han fortsatte rakt fram, ehuru han, som han senare medgav, var övertygad om att det skulle vankas smörj. När han kom fram och skulle försöka komma förbi en stor stark karl, som just skulle klämma till honom, ingrep helt oväntat en annan med utropet: "honom rör du inte. Det är Truls Wibergs pojk och utan Truls Wiberg hade både mor min och mina småsyskon för länge sedan svultit."

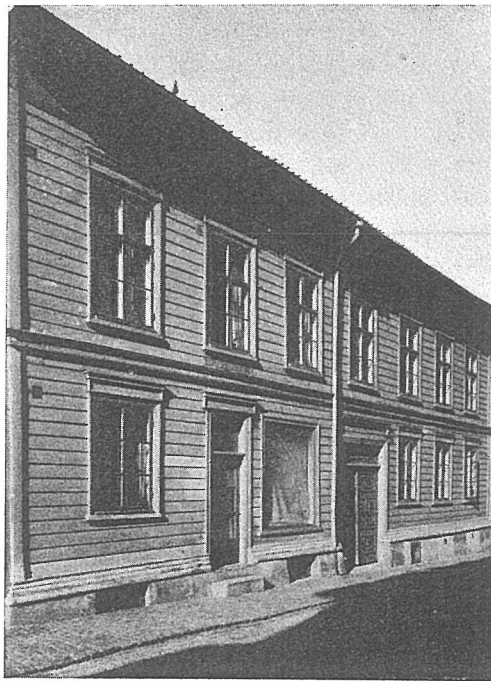
Truls Wiberg blev under årens lopp en allt mer känd och aktad man. Han ansågs vara korrektheten och hederligheten själv. Att hans goda namn levde kvar i minnet, därom vittnar följande händelse.

År 1916 skulle Göteborgs stad genom sina kommunala organ inköpa vissa större kvantiteter trätofflor och träbottnade skodon. Truls Wibergs son Yngve hade avgivit det lägsta anbudet. Den, som å stadens vägnar hade avgörandet om hand, var gamle grosshandlaren Albert Malmgren. Affären avsåg ett betydande belopp, och det var fråga om vilka säkerheter, Yngve Wiberg kunde ställa. Malmgren avbröt överläggningen med förfrågan, om Yngve Wiberg vore son till läroverksadjunkten Truls Wiberg. När han hörde, att det förhöll sig så, förklarade han, att staden icke påfordrade några säkerheter. Den saken tog han på sitt eget ansvar. En son till Truls Wiberg, som han i sin ungdom hade haft som lärare och som han väl hade känt, behövde icke lämna några säkerheter, utan var hans ord gott nog.

Sina barn försökte Truls Wiberg uppfostra till rättskaffens och arbetsamma människor. Ett uttryck, som han vid flera tillfällen använde var "man såg aldrig den rättfärdiges barn efter bröd gånga".

Elna Wiberg var en enastående husmor. Det krävdes mycket arbete och mycken omtanke att hålla det med tiden stora hemmet i ordning och giva den stora barnaskaran en god uppfostran. Men alltsammans gick och gick med glädje. Alltid voro barnen nätt och ordentligt klädda, alla fingo de lära sig att med enkla medel göra det trevligt för sig och

andra, alltid var huset försett med vad som behövdes, inte bara för att mätta egna hungriga munnar utan också för att taga emot släktingar och vänner, som ofta sökte sig till såväl Kaponniergatan 9 som Källeberg. Ingen lämnade det Wibergska hemmet utan att vara nöjd med den materiella förplägnaden och utan att ha blivit varse den hemtrevnad och den prägel av förnöjsamhet och sammanhållning, som utmärkte hemmet. Elna Wiberg var för maken en god kamrat och för den stora barnskaran en god och uppoffrande moder.



KAPONNIERGATAN 9

På kvällarna då läsläsningen och annat arbete var avslutat samlades familjen. Sist av alla kom vanligen Truls Wiberg från sitt arbetsrum, det lilla rummet mellan tamburen och matsalen, där han mest brukade hålla till. Vanligen var han då klädd i nattrock och rökte sin kära långpipa. Nu lades alla bekymmer åt sidan, nu skulle man endast ha det lugnt och trevligt. De gamla voro intresserade av kulturella ting, icke minst böcker, och dagens höjdpunkt var, när Truls Wiberg berättade ur Odyssén och Illiaden. Den förslagne Odysseus var barnens favorit. I hans och hans kamraters sällskap seglade de mellan Schylla och Charibdis, besökte jätten Polyfem och stucko ut hans enda öga samt landade

vid Fäakernas lyckliga öar och välkomnades av den med alla kvinnliga dygder utrustade Nausikaa. När kvällens avsnitt var slutberättat, övergick man till tidningarna. Skildringarna av Stanleys expedition för att undsätta Emin Pascha på Kongofloden år 1887 följdes med spänt intresse. Dagens händelser ventilerades också, men först och främst musicerades det till stor glädje för Truls Wiberg, som när barnen sjöngo och spelade ofta brukar citera Wallins ord: "när Davids harpa klingar, det stormar ej i Sauls bröst".

En gång varje vinter åkte hela familjen ut på en slädtur. Detta var för barnen en stor upplevelse, i all synnerhet som hästarna dagen till ära voro täckta med vita täcken. En gång om året fingo även alla syskonen gå på cirkus och på Kristi Himmelsfärdsdag åkte hela familjen i öppen vagn ut till Redbergslid. På denna färd voro alltid Truls' broder Pehr och hans hustru Hulda med och efter återkomsten från körturen bjöds på middag på Kaponnnergatan.

Barnen fingo i tur och ordning gå i dansskola, som varje år avslutades med stor bal på Lorensberg, dit ungdomarna fingo åka i droska. Färden från Kaponnnergatan till Lorensberg drog den för dåtida förhållanden betydande kostnaden av 75 öre.

På vintrarna roade man sig med att åka skridskor i den nuvarande trädgårdsföreningen, som på den tiden endast var en stor damm. Några brunnar funnos ej på gårdarna och naturligtvis ej vattenledning i husen. Staden hade på vissa platser stora brunnar, som voro öppna bestämda tider på dagarna. Kring dessa brunnar samlades då stora köer av folk med ok och vattenspanner. Östra Hamngatan upp till Kungsportsbron var försedd med en kanal i mitten och över kanalen ledde små broar. Det påstods, att det den vägen gick så bra att smuggla sidentyger med småbåtar, som sjömännen på nätterna rodde upp i kanalen.

Vid påsk var det sed, att det skulle tändas påskeldar, annars hade åtminstone inte barnen tyckt att det var riktig påsk. Det var "busarna" runt om i staden, som stodo för evenemanget. Åtta dagar före påsk började de stjäla eldebrand till eldarna. De smögo sig in på gårdarna och lade sig till med så gott som allt brännbart. En gång hade man glömt att taga in några nyinköpta träbaljor, som placerats på gården till Kaponnnergatan. På morgonen voro de försvunna. De hade förts bort såsom ett bra tillskott till påskeldarna. När sedan påskaftonen kom, gick staden man ur huse för att se på eldarna.

Den förste maj skulle barnen ut och "maja", vilket betydde, att de på morgonen fingo smörgåsar och saft med sig ut till Slottsskogen, där de sedan stannade kvar hela dagen och lekte. Ibland förirrade de sig t. o. m. ända upp till det nuvarande Sahlgrenska sjukhuset.

På 1870-talet rådde mycken strid om utvecklingsläran. Darwins "Om arternas uppkomst" hade översatts till svenska år 1871. I Göteborg hade

också år 1864 börjat utgivas en tidskrift, som stod på den moderna forskningens grund "Svensk månadsskrift för fri forskning och allmän bildning". Utgivare var C. S. Warburg, som för första gången i Sverige gav populära framställningar av Stuart Milles och Darwins teorier. Bland medarbetarna i tidningen märktes bl. a. S. A. Hedlund samt främst av alla Viktor Rydberg. År 1862 hade också den senares omstridda skrift "Bibelns lära om Kristus" utkommit, vilken kom att utöva ett icke ringa inflytande på det allmänna tänkesättet hos vida lager av bildade kretsar. Sett mot denna bakgrund är det icke så förvånansvärt, att Truls Wiberg, som livligt intresserade sig för vad som rörde sig i tiden, var en av gamla tänkesätt och föreställningar obunden tänkare. Utvecklingsläran hade i honom en varm försvarare, som lugnt och övertygande framlade sina åsikter vid de tillfällen, då icke minst inom kretsen av kollegor meningarna bröto sig mot varandra.

I domprosten Peter Wieselgrens sällskap trivdes Truls Wiberg väl och många kvällar tillbringade de båda herrarna tillsammans.

Truls Wiberg var en stor naturälskare. Särskilt fåglarna intresserade honom mycket.

Han var en allvarlig, men vänlig man med en stilla humor. Det hände aldrig att han brusade upp. Hans barn ha många gånger framhållit, att de faktiskt icke kunde komma ihåg något enda tillfälle, då fadern förgick sig eller blev häftig. Han verkade ofta tankfull.

Truls Wiberg avled den 11 september 1888, endast 57 år gammal.

Efter makens död stod Elna Wiberg ensam med de två yngsta barnen, som den gången voro 15 resp. 13 år gamla. Till deras förmyndare utsågs lektor F. Th. Blomstrand. Elna Wiberg var en viljestark kvinna, som gjorde allt för att även de yngsta barnen skulle få en god uppfostran. Yngve och Hjalte gingo först i faderns skola, men då Elna Wiberg i december 1888 flyttade till Stockholm, fortsatte de skolgången i Östermalms läroverk. Efter något år flyttade Elna Wiberg med pojkarne tillbaka till Göteborg, där hon förblev bosatt under sitt återstående liv. *)

*) Från sekelskiftets Göteborg:

"Memorandum från Gust. Holm till Fru E. Wiberg Göteborg den 12 Dec. 1895.

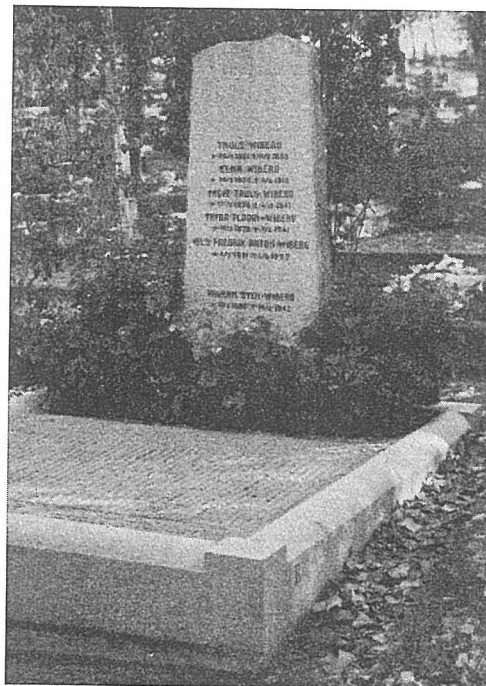
Den elektriska belysningen. Sedan jag i trappuppgångarna låtit inleda elektrisk ledning, får jag underrätta, att den på Eder andel belöpande kostnaden för belysning med elektriskt ljus uppgår till 5 kronor per år, hwilken avgift till mig bör erläggas i förskott för hvarje kvartal med kr. 1.25, som första gången erlägges för kvartalet $\frac{1}{1}-\frac{1}{4}$ —96. Skulle Ni mot förmodan icke önska begagna sådan belysning, torde anmälan derom till mig benäget göras före den 1 nästk. Januari.

Det elektriska ljuset tändes wid mörkrets inbrott och släckes under den mörkare årstiden i regel kl. 10 e.m. Skulle för särskilt tillfälle längre belysning önskas, torde tillsägelse derom ske hos gårdskarlen."

Vid skiftet efter fadern övertogs Anungared av Yngve och Hjalte. Genom kontrakt av den 11 april 1890 försålles Källeberg till Theodor, vars dotter Magda numera är ägare till gården.

Elna Wiberg hade alltid varit intresserad av läsning, ett intresse, som hon på äldre dagar bättre fick tid att tillvarataga. En av hennes älsklingsböcker var "Världslitteraturens historia", ur vilken hon berättade mycket för barnbarnen, som ofta och gärna sökte sig till farmor. Politik intresserade henne i hög grad. Hennes politiska åsikter torde närmast kunna betecknas såsom efter dåvarande förhållanden utpräglat radikala, men hon var allt annat än bunden av partidogmer.

Hon avled 82-årig den 4 augusti 1916 hos sonen Yngve.



FAMILJGRAVEN
å östra kyrkogården i Göteborg.

STUDENT-EDEN.

Jag, Truls Wiberg, lofwar och swär wid Gud och hans heliga Ewangelium, att jag städse skall wara min rätte konung, den Stormäktigste Furste och herre, OSCAR I, Sweriges, Norriges, Göthes och Wendes konung, samt det kongl. huset, huld och trogen. Jag skall ock med lif och blod förswara det konungsliga wäldet samt Rikets Ständers Fri- och Rättigheter; allt i öfverensstämmelse med Rikets Grundlagar, dem jag till alla delar skall lyda och efterkomma. Desslikes will och skall jag, medan jag wid universitetet wistas, troget efterkomma hwad Universitetets stadgar de Studerande föreskrifwa, samt wisa den Akademiska Styrelsen tillbörlig lydnad. Detta lofwar jag på heder och samwete hålla; SÅ SANNT MIG GUD HJELPE TILL LIF OCH SJÄL!

LUNDS UNIVERSITETS STADGAR. *)

Kap. XXIII.

OM STUDENTERNAS LIV OCH VANDEL.

1. Alla våra studenter och akademiska medborgare böra vinnlägga sig om fromhet, lära den sanna religionen och dagligen morgon och afton läsa bibeln; till GUDS ära och vårt lands säkerhet skola alla studier syfta.

2. Ingen må missbruka GUDS namn eller begagna det som täckmantel för onda begär. Epikureernas lättsinne och vantro må envar undfly, och envar bör undvika att befläcka sina studier genom felsteg i lära och seder. Den som bryter häremot, skall, om han inte bättrar sig, efter förmaning relegeras eller eljest straffas enligt lagarna.

3. Sanningen må war och en älska och högakta vid studerandet av den kristna lärans alla delar, vid sysslande med witterhet, vetenskap och olika lärdomsgrenar, i affärsuppgörelser, i samtal, i uppträdande, i röst och livsföring, i omdömen och vänskapsförbindelser. Lögner, villomeningar beträffande den kristna läran, alla knep i livets nödvändiga förhållanden, förtal, tvister, högfärd, trolöshet, list, skryt och förställning i ord, handlingar och uppträdande må han undfly som döden och avsky.

4. De offentliga gudstjänsterna må ingen försumma; alla lekar och promenader, som locka bort från gudstjänsterna, bör man avhålla sig från. Den som på sönd- och helgdagar under pågående gudstjänsttid befinnes löpa omkring på gatorna och de närmaste fälten invid staden, skall straffas med fängelse. Samma straff skola de få, som under gudstjänsten i kyrkan genom samtal, narraktiga upptåg och oväsen störa sin egen eller andras tillbörliga andakt, om de inte bättra sig efter förmaning.

5. Var och en bör hålla sin lekamen, som är den Helige Andes bostad, i helgelse och ära och icke befläcka sig genom lösa kärleksförbindelser, äktenskapsbrott och otukt, vilka förbrytelser medföra ett visst straff, bestämt i lagen.

*) Stadgarna voro utförda å latin. Föreliggande översättning har 1944 utförts av docenten fil. dr. Sven Lundström. En stundom kanske väl fri översättning återfinnes i "Lunds Akademis Constitutioner, utg. af Fredrik Schrevelius, Lund 1832", sid 146 ff., där även den latinska texten, under tecknad av Hedvig Eleonora, är intagen. Stadgarna härröra också från 1600-talet.

6. De enskilda skola vörda Ordets trogna tjänare samt ofta och på rätt sätt begagna den heliga nattvarden. Förakt för denna skall efter allvarlig förmaning straffas strängt.

7. Alla böra visa Konsistoriet och Professorerna skyldig aktning och lydnad och hålla sina eder till Rektor, om de icke vilja brännmärkas med edsbrottets vanära.

8. Ingen som kommer till Lund för att studera får uppskjuta inskrivningen längre än åtta dagar, utan alla skola uppgiva sitt namn hos Rektor och avlägga eden inför det Akademiska Konsistoriet. Och ingen får inbjuda till sitt bord en icke inskriven.

9. De som icke infinna sig på Rektors kallelse skola straffas med fängelse. Men om de hårdnackat vägra att lyda Rektors och Konsistoriets befallningar eller bryta sig ut ur arresten eller, då annan person gått i borgen, icke infinna sig på kallelse, skola de löpa risken av offentlig relegation. Denna består — för att ingen skall vara okunnig härom — i att den medför vanfrejd, utestänger från deltagande i övningar och fria studier vid Akademien och — så länge den varar — omöjliggör beklädande av lärarämbeten och andra hedrande allmänna uppdrag.

10. Ingen må oskäligen tala emot Rektor Magnificus, Konsistoriet eller enskilda professorer, än mindre smäda dem eller sätta sig till motstånd mot dem, vid äventyr av det straff, som är bestämt i landets lagar och kungliga privilegier.

11. Till offentliga akter, orationer, disputationer och begravingar skola studenterna på inbjudan infinna sig utan försummelse och talrikt.

12. De som icke åhöra några offentliga föreläsningar och icke bättra sig efter förmaning, böra icke få del av några förmåner, vilka studenter eljest bruka få, utan skola skickas tillbaka till sin hemort eller till sina föräldrar från Akademien, men de flitiga skola erhålla sina välförtjänta belöningar.

13. Då studenter — vare sig adelsmän eller andra — komma samman för att åhöra professorernas offentliga föreläsningar, skola de genast gå in i hörsalen före professorernas ankomst och intaga de för dem bestämda platserna och icke utestänga några som helst andra, vare sig genom att ställa sig i dörren eller genom att stå på salens golv. Och det som framställes vid Akademien skola de anteckna med största noggrannhet.

14. Ingen av studenterna äge rättighet att genom hållande av privata kollegier falla lärarna i ämbetet, och ingen utom de som hava offentligt uppdrag att undervisa vid Akademien må uppsätta något anslag på den offentliga anslagstavlan utan Rektors eller någon Dekans medgivande. Disputationer, meddelanden eller andra papper, som skola anslås, få icke sättas upp på tavlan förrän efter gudstjänstens slut. De av studenterna, som på eget bevåg anslå någonting, skola vara underkastade arbiträrt straff, som skall bestämmas av Konsistoriet.

15. Offentligt anslagna handlingar, Rektors och det Akademiska Konsistoriets program, professorers disputationer eller meddelanden om annat må ingen, vid äventyr av två dagars fängelsestraff, utan befallning taga bort.

16. Förlöjligande behandling och misshandel av elever, nyss inskrivna vid Akademien, samt måltider och dryckesslag, anordnade av dem, vare sig de döljas under namnet välkomst eller under någon som helst annan benämning eller förevändning, förbjudes strängeligen, vid äventyr av hemlig eller offentlig relegation, allt efter brottets art.

17. Alla nationssammankomster skola slutligen likaledes vara förbjudna; vem som helst som ertappas med att hava sammankallat eller besökt sådana, skall straffas med ständig relegation. Den som upplåter sitt hus därtill skall, om han är underkastad den akademiska jurisdiktionen, vara hemfallen åt samma straff. Om emellertid studenter vilja komma samman för att sörja för en sjuk eller för en begraving, skall detta ske i Rektors hus.

18. Alla opassande spel med en eller flera tärningar, kortspel och liknande spel, som äro förbjudna i lag, må var och en undvika. Om någon befinnes genom spel hava tillägnat sig en annans penningar, böcker, hästar eller vilken annan sak som helst, skall Rektor och Konsistoriet återkräva det bortspelade och dessutom straffa båda spelarna enligt lag och hålla dem i fängelse i fyra dagar.

19. Envar hålle vakt om vad honom tillhör och avhålle sig från att röra andras egendom, väl vetande, att straffet för brott häremot skall bliva antingen utslutning eller annat svårare.

20. Var och en betale vad han är skyldig, i synnerhet åt värdfolk för kost och logi, och betale enligt sitt avtal och lagens ord, redligen och i rätt tid.

21. Alla onödiga utgifter, som göras för ohöviska kläder, lyx, utsvävningar och överflödiga måltider, må var och en undfly. Gör någon annorlunda, skall han straffas med fängelse eller annat arbiträrt straff.

22. Envar avhålle sig

a) vid äventyr av laga straff från varje slag av förolämpning, våld, försåt och miss-handel, varigenom andra skadas till liv och lem,

b) vid äventyr av dödsstraff från upproriska upplopp, och

c) vid äventyr av relegation eller svårare straff från belägrande av hus, krossande av rutor och insläende av portar.

23. Om någon under natten eller på dagen i staden slungar kula eller kastar raketer, må han veta, att han genom denna handling utsatt sig för relegationsstraff. Om han under natten eller på dagen avlossar en bössa, laddad med löst krut, skall han straffas med fängelse, och bössan skall tillfalla Rektor.

24. Vemhelst som sitter kvar på ett värdshus efter klockan 9 eller upphäver tjut på natten eller på dagen eller stryker omkring på gatorna, skall straffas enligt Akademiens särskilda stadga. Den värdshusvärd, som säljer vin eller öl efter klockan nio, skall enligt samma lag straffas av stadens magistrat.

25. Om studenter ertappas med att stryka omkring maskerade på gatorna och med att åstadkomma folksamlingar om natten eller äro med i en sådan samlig, skola de relegeras för all framtid.

26. Att bära värja om dagen vare förbjudet. Den som drager densamma lättsinnigt vid vad tid som helst, skall förlora den, om han icke handlat i uppenbart nödvärn.

27. Den som duellerar — såväl utmanaren som den utmanade — skall relegeras. Och den som utmanar en annan, skall lida samma straff, även om sammandrabbningen icke blir av.

28. Man må ej bringa någons karaktär i vanrykte, ej heller angripa goda och oskyldiga människor med uppdiktade beskyllningar, illslugt baktal eller smädeskrifter. De som ertappas med att hava överträtt dessa bestämmelser, skola straffas strängt genom att ärelöst utslutas ur hela den akademiska gemenskapen och genom ått vägras varje statstjänst.

29. De unga studenterna böra lära sig att icke hava varken alltför övermodiga och stolta eller alltför ödmjuka tankar om sig och om rikets nuvarande politiska förhållanden, varav ofta uppkomma missnöje och jämmer över olika ting, beundran av vad utländskt är och misströstan om förträffliga företag och åtgärder, vilket mycket skadar statens styrelse. Alla sådana missförhållanden böra rättas till genom uppfostran och upplysning, på det att ynglingarnas sinnen tidigt må höjas till bättre hopp och berömliga gärningar. Därvid behöves ett alldeles särskilt nit från lärarnas sida.

30. Ingen av studenterna skall få avresa till utlandet och till utländska akademier utom den som enligt sin livsplan erhållit en någorlunda god utbildning i den nödvändiga kunskapens olika delar, främst i kunskapen om trosartiklarna enligt symbola och den svenska kyrkans bekännelse och någon vid Akademien antagen författare av

loci theologici, och beträffande sina framsteg vunnit professorernas gillande och erhållit ett betyg av Rektor och Dekanus, uppläst vid fullbesatt Konsistoriesammanträde.

31. I allmänhet bör ingen, som önskar befordras i riket, i synnerhet till en tjänst i ett stift, avlägsna sig från den akademiska gemenskapen utan Akademiens Rektors betyg.

Kap. XX.

OM ÅHÖRANDE AV FÖRELÄSNINGAR etc.

§ 1.

Särskilt förpliktade att åhöra några föreläsningar, däribland minst en teologisk, skola de vara, som åtnjuta Kungligt stipendium eller Magnatstipendium eller andra stipendier, till vilken fakultet de än höra. Detsamma gäller dem, som förvänta eller söka sådana stipendier, och dem, som önska prästvigas, och dem, som önska något företräde inför Kungl. Maj:t, de styrande, biskopar och andra eller överhuvud några andra hedrande rekommendationer av Rektor.

Kap. XXIV.

OM STUDENTERNAS PRIVILEGIER.

1. Inom sex mils avstånd från staden Lund får en student icke fängslas eller efterspanas för något brott utan det Akademiska Konsistoriets tillstånd, om han ej gripes på bar gärning eller utför något skändligt illdåd eller efter fullbordandet av ett enormt brott med säkerhet kan förväntas förbereda flykt; då bör han gripas av andra och utlämnas till Akademiska Konsistoriet.

2. Om en student processar vid en främmande domstol, skall målet avgöras utan förhållning. Och om han vinner målet, skall den ämbetsman, som är ordförande i domstolen, strax låta verkställa domen, vid äventyr att han eljest av Kungl. Hovrätten *) ådömes arbiträrt, lämpligt straff.

3. Om en student blir förorättad av andra, vem som helst, utan någon egen skuld, skall den som tillfogat honom orätten, vara skyldig att utöver det ordinarie och i lagarna bestämda straffet betala den förfördelade 20 mark.

4. Om en student råkar bliva ihjälslagen, skall det ingalunda vara tillåtet att mottaga borgen för det, om mördaren kan fängslas.

5. En student skall vara befriad från alla allmänna pålagor, skatter, mantalspenningar och liknande.

6. På grund av åsamkad skuld får en student ej bysättas, om han blott kan ställa borgen.

7. Studenterna skola icke vara skyldiga att mot sin vilja vid arvsskifte dela de böcker, som de erhållit av fadern, med övriga medarvingar, vilka ej syssla med studier, utan skola betala lösen och behålla böckerna.

8. Studenter av vad stånd eller lott de än må vara, skola hava frihet från militär-tjänst och få icke under någon som helst förevändning tvingas därtill mot sin vilja.

9. Studenterna skola få hava en egen kassa, från vilken utgifter kunna bestridas såväl till begravning av ytterst fattiga studenter, då de träffas av döden, som till betalning åt de läkare, vilka äro skyldiga att besöka sådana fattiga sjuka. Bidrag insamlas därvid på det sättet, att enskilda, antingen skolgossar, innan de intagas, eller ankommande studenter, innan de inskrivas hos Dekanus, lägga minst sex mark i en låda, gjord till detta ändamål, och egenhändigt anteckna detta jämte sitt namn i den räkenskapsbok, som likaledes för detta ändamål skall finnas hos Dekanus. Till denna låda skola finnas två nycklar, av vilka Rektor skall hava den ena och Dekanus den andra,

*) Ordagrant: Konungens Högsta Domstol.

och ingen skall avgå från sitt dekanskap utan att först ur denna låda i Räntmästarens närvaro hava öfverfört de penningar, som samlats där, till studenternas kassa, förvarad i Akademiens räntekammare. Till denna kassa skola likaledes finnas två nycklar, av vilka Rektor skall förvara den ena och Räntmästaren den andra. Dessa personer skola vara på en gång närvarande, så ofta något skall uttagas till liknande ändamål, och skola låta dem, som skola uttaga något, omsorgsfullt egenhändigt anteckna detta i en särskild bok, vilken skall förvaras ständigt i samma kassa, det därifrån tagna beloppet, tidpunkten och deras namn, för vilka en utgift göres.

10. Varje student, som anmält sitt namn hos vår Akademies Rektor, äger rätt att åhöra professorernas offentliga föreläsningar, att studera konster och vetenskaper, att inhämta råd angående sina studier från dem, som hava till ämbete att undervisa offentligt, och att anhålla om och åtnjuta privat undervisning.

11. Varje student äger rätt att för underlättande av sina studier två gånger i veckan besöka det offentliga biblioteket och att uppsöka och läsa goda böcker. Även att göra utdrag ur böckerna skall han hava tillfälle till.

12. Den som visar särskilt god begåvning och gör utmärkta framsteg i sina studier skall utmärkas framför andra med Akademiens välgärningar och hedersbevisningar, och den som förvärvar graden i fäderneslandet skall föredragas framför andra vid tillsättande av offentlig lärarebefattning i kyrkans eller skolans tjänst och vid utdelande av andra hedrande uppdrag.

13. På grund av pestens härjningar må upp till hälften av hyran efterskänkas.

14. I krigstid må utlänningar icke kvarhållas eller fängslas, även om deras regering är i krig med vårt land.

15. En student, som icke varit frånvarande en hel tvåårsperiod, skall ej förlora sina privilegier och skall, om han återvänder inom den tiden, ej på nytt betala inskrivningsavgift.

16. Dessa privilegier gälla blott dem, som uppföra sig vid Akademien så som anstår en student, vilket Rektor och konsistorium skola undersöka. Alla övriga skola uteslutas.

Bidrag

till

Ordbok

öfver

Skänka

Landskapsmålarf



Academisk Afhandling,

som,

för vinnandet af lagertransen,

med vidtberömda Filosofiska Fakultetens
samtycke

kommer att offentligen förswaras

af

Eruls Wiberg,

Filosofie Kandidat af Stånka nationen,

På Carolinska Akademien den 24 maj 1859.



Landskrona

Trykt hos G. F. Österberg, 1859.

Då det är en både historisk och på samma gång begreppsenslig sanning att ett folkspråk måste hafwa funnits före skriftspråket, så har naturligtvis emellan dessa till en början en fullkomlig identitet egt rum; folkspråket har varit det närande och laggifwande elementet, skriftspråket deremot respekterande verklighetens lagar varit ett rent aftryck af folkspråket. Att förnuftsensligt en dylik harmoni ständigt måste förefinnas, såwida ett folks tungomål såsom sjelfständigt skall kunna existera torde en hwar erkänna, men verkligheten wisar att denna harmoni numera blifwit temligen störd och att snart nog de särskilda landskapsmålen stå fullkomligt främmande för skriftspråket.

Wäl nödgas all språkforskning eller hwarje sammanfattning till åskådlig enhet af språkets lagar och former att ständigt lyda verklighetens makt, tillfölje hwaraf äfwen skriftspråket alltid ombildas till sina former i enlighet med folkspråket, men annat är förhållandet i fråga om skriftspråkets berättigande eller icke berättigande till sådana ord och sådana förändrade betydelse af dessa, som fastän allmänt lefwande hos folket ej förekommit i skriftspråket. Som regel fasthållas då att det enbart kan wara tillåtligt att i skrift begagna sådana ord och i dem inlägga sådan betydelse för hwilken godkända auktorer kunna uppwisas. Härwid förbises för det första, att tillfälligheten kan hafwa varit orsak till att åtskilliga ord af erkända författare blifwit förbigångna, då, såsom genom många exempel kan ådagaläggas, flera ord finnas, som fastän urgamla och förefunna både i Fornswenskan, Isländskan, Danskan och Norskan likwäl ej intaga en plats i skriftspråket; för det andra att om dessa ord än äro nya, de dock såsom allmänt lefwande hos folket äro berättigade; ty såwidt alstrandet af nya begrepp är berättigadt, gäller wäl äfwen detsamma om skapandet af ord till beteckning af dessa begrepp. Emedlertid har tillfölje af åsigten om ridderligheten af pappersrullars efterhärming följden blifwit den, att skriftspråket, åtminstone indirekt, genom utländska ords införskrifning och ombildning erkänner fattigdom, då deremot folkspråket eger en ojemförligt stor rikedom och omwexling, en rikedom och omwexling, som skriftspråket lätt kunde winna genom att med sig införlifwa ett urwal af våra wälljudande och uttrycksfulla landskapsord. För möjligheten häraf erfordras naturligtvis ordböcker öfwer de särskilda landskapsmålen; ty bristen härå bildar ännu en lucka inom svenska språklitteraturen och torde med skäl kunna anses som orsak till skriftspråkets aflägsnande från folkspråket. Hwad särskilt beträffar Skånska dialekten så kan den med skäl anses som en öfwegångslänk emellan Danskan och Svenskan, hwarföre och en ordbok öfwer densamma torde böra upptaga motsvarande ord åtminstone af Danskan och synnerligast af Isländskan; ty om än sednare ej denna kan anses som stamspråk, så är hon dock af Skandinaviens fornspråk det mest ursprungliga, hon ensam

kan sägas hafwa bewarat Nordens gamla skaldskap, afspeglande ej blott det poetiska och historiska, utan äfwen det linguistiska i dess fornskrud; tillfölje af dess locala förhållanden har hon mer än någon af systerspråken, warit i tillfälle att wårda den ålderdomliga stämpeln hon är mera ett slutet helt, är fullständigare i former och bär mindre tecken till twedrägt, till inre upplösning och yttre åverkan.

FÖRKORTNINGAR.

m.	masculinum
f.	femininum
n.	neutrum
adj.	adjectivum
num.	numerales
pron.	pronomen
v. a.	verbum activum
v. p.	„ passivum
v. n.	„ neutrum
v. dep.	„ deponens
v. imp.	„ impersonale
adv.	adverbium
conj.	conjunction
interj.	interjection
praep.	praeposition
sing. tant.	singulares tantum
pl. tant.	plurales tantum
ell. d.	eller dylikt
Isl.	Isländska
Dsk.	Danska
Engl.	Engelska
Frsk.	Franska
Tsk.	Tyska
S. Sk.	Södra Skåne
N. Sk.	Norra „
W. H.	Willands Härad

A.

- Aba, f. Apa.
- Aba, v. a. efterhärma t. ex. han abade me, han abar ölle andra.
- Abbas, v. dep. reta, egga till wrede, förekommer endast i sammanställning med praepositionen med.
- Abbekat, m. processmakare, advokat.
- Abekatt, m. markatta, (Isl. Apaköttr, Dsk. Abekat.)
- Abesäta, (S. Sk.) Abesäjta (N. Sk.), f. abc-bok.
- Abull, Ädel (S. Sk.) Ajdle (N. Sk.) n. Äpple; i sammansättningar förekommer häraf abullaträ, äbleträ, ajbletraj.
- Ad, praep. utmärkande 1. riktningen hwaremot och betyder då åt, mot, t. ex. ad staen; 2. utsträckningen på ett ställe och betyder då långsät, utefter, t. ex. han sprang ad wäjen. Wid verba utmärker den alltid wärt svenska åt i sammansättningen t. ex. följas ad, skiljas ad, spörra ad.
- Aede (S. Sk.), Aajde (N. Å. H.), Aäjde (N. Sk.), n. ohyra, löss.
- Afkróg (S. Sk.), Akróg (N. Sk.) n. afsides ställe; t. ex. han bor i ojn akrog. (Isl. Afkro. Dsk. Afkrog.)
- Aflang (S. Sk.) Alang (N. Sk.), adj. aflång (Isl. aflangr. Dsk. aflang)
- Aftan (S. Sk.), Årtan (N. Sk.), m. afton (Isl. aptann. Dsk. aften)
- Afrad, Årad (W. H.), m. betet på åkrarna efter bergningen.
- Afvuren, Avoren, (N. Å. H.), adj. wresig, krånglig.
- Aga, Age, v. a. et n. impf. og. köra åka, t. ex. han og höj, han og te staen; (Isl. aka) sammansättningar häraf äro: agedyna, agefjel, agebräda m. fl.
- Agarn, Agane (W. H.), Agaren (Frost H.), Igane (N. Å. H.), n. ekollon (Isl. Agärn)
- Ager, m. åker (Lat. ager)
- Agerhöna, f. 1. raphöna (perdix cinerea) 2. en insekt. coccinella septempunctata.
- Agerkål, Agerkaul (Göinge H.), m. åkerkål (brassica campestris)
- Ajn, f. agn, 2. num. en, 3. n. juniperus communis; i båda sista fallen uttalas det i W. H. ojn.
- Aisel, m. axel; t. ex. hjulaisel, mölleaisel m. fl.
- Ajsel, Öjsel (N. Å. et W. H. H.) m. skuldra (Isl. öl)
- Akaven (S. Sk.), adj. wresig krånglig
- Akta (S. Sk.), Ajta (N. Sk.), v. a. 1. ärna, 2. wärdera, 3. bewara, wårda; t. ex. han ajtar att göra dä, han ajtar nom höjt, ajta illen! ajta del (gå undan) (Isl. akta)
- Al, adj. äkta, verklig; t. ex. han wa oju al bonne.
- Albu (S. Sk.), Albue (N. Sk.), m. armboge (Isl. Albogi, Dsk. Albue)
- Alen (tonen på a), m. aln (Isl. alen)
- Alevè, m. aloe
- Alika (S. Sk.), Aleka (N. Sk.), f. Kaja (corrus monedala)

Allastäns (S. Sk.), — Allastans N. Å. H., — Öllastäns W. H. — adv.
 allestädes
 Alle, n. alträd
 Allen (N. Sk.) — Ölle, W. H., adv. alltid
 Allfarawäj, m. landsväg
 Allforett, adv. alltjemt, ständigt
 Allt, Öllt W. H., adv. redan, nog, wäl; t. ex. ha du allt gjort dä? ja dä
 ha du allt.
 Alwara, f. sing. tant. alfwar. — Isl. alwara, Dsk. alvor.
 Anbög, f. afwenbok — carpinus betulus
 Anbelanga, v. n. beträffa, angå, widkomma — Tsk. anbelangen
 Andrik S. Sk., — Andrek N. Sk., m. ankbonde
 Angsen, adj. ängslig, ångerfull, t. ex. den som gör urätt, bler angsen
 Ank, n. missnöje, hat.
 Anka, v. a. et n. ångra, förtryta, känna harm öfwer.
 Ankel, m. fotknöl — Isl. Ölkull.
 Annamad, m. Lemna Trisulca
 Annerdant S. Sk., — Annerdanare N. Sk.; adv. annorlunda
 Ans, m. wård; t. ex. när öged får sin ans så arbear daj.
 Ansa, v. a. wårda; t. ex. ansa illen, ansa mad.
 Aren, Åre, d. Åren W. H., m. spis — Isl. arinn
 Arpas, v. dep. egga till wrede, brukas endast om djur; t. ex. arpas med
 hougen, katten
 Arsöl N. Sk. — Arsel S. Sk. — Åred. Rönnebergs H. Graföl.
 Arti S. Sk. — Arteg N. Sk., adj. besynnerlig, egensinnad, halftokig.
 Arungen, adj. frikostig
 Arätt, adj. tröttkörd
 Asa, v. a. et n. bära, släpa, glida; t. ex. hon asar glötten; glöttens klocka
 asar; han asar ner.
 Attan, num. aderton, alla räkneord, som i Swenska slutas på ton, slutas
 i skånskan på tan.
 Awäjen, adv. afsides; t. ex. gack awäjen.
 Awändt, adv. bakvändt, widrigt; t. ex. han bär se ölle awänt ad, allt ä
 awändt för nom.

B.

Baddare, m. säges om stora, voluminösa warelser.
 Bag, adj. superl. bagast: bak.
 Bagaron S. Sk. — Bagarong W. G. et Alb. H. H., m. bakugn. Isl. Baka-
 rofn, Danska bagerovn. —
 Bagfjel, f. bakstycke, på en wagnskorg. — Dsk. backfjael.

Baghånn, m. i kortspel säges den "sedan i baghånn", som sist skall kasta på det utspelade kortet.

Bagrea S. Sk. — Bagroja N. Sk., f. bakaxeln på en wagn, med tillbehör Dsk. bagrede.

Bagtag, n. den lätta säden, ogräset o. d. som wid sädens kastning flyger tillbaka

Bajn, Bojn W. Gärds et List. H. H. — Böjn Göinge H., m. ben

Bal, Bäll, Bajl N. Sk., f. skida; t. ex. ärtabajl: ärtskida.

Bala, v. a. nedtrampa, medelst trampning bringa i oordning.

Balk, m. 1. upphöjd rimsa på oplöjd åker. 2. skiljowägg, i hwilket sedanare fall det i N. Sk. uttalas bolck; t. ex. lobolck. — Engl. balk. — Isl. balkr.

Balka N. Sk. — Bölka S. Sk., v. a. plöja så att wissa rimsor af plogen lemnas orörda.

Ballerbrå, f. *Antemis arvensis*.

Ballra, v. n. prata för mycket och på samma gång oredigt.

Ballstyri, Ballstyreg W. H. — adj. ostyrig, oregerlig. — Isl. baldstyrugr. — Danska balstyrig.

Balna, v. n. swälla af luft, säges om trädkärl och wirke. — Isl. balgua

Bang, Banger, adj. rädd, feg, t. ex. han ä inte så banger å se. — Tsk. bange.

Bank, m. stryk, pisk.

Banka, v. ad., slå, piska, klappa på; t. ex. jag bankade nom, banka på dörren! — Isl. banga.

Bankekäpp, m. ett spö att piska kläder med.

Bannas, v. dep. swärja, uttala swordomar; t. ex. du ska inte bannas så rälet!

Bansatt S. Sk. — Bansadd N. Sk. — adj. befängd, besatt, förbannad; t. ex. han ä rojnt bansadd te o(ch) bölka illa.

Barbrödd, Barbrödda, 1. adj. oskodd; t. ex. hästen ä barbrödd; 2. adv. t. ex. han rier barbrödda; han rider på oskodd häst, som äfwen saknar sadel och täcke.

Barka, Baaka, W. H. — v. n. springa, löpa, rusa åstad, förekommer endast i sammansättning med någon af partiklarne; t. ex. han barkar ästa, han baakar i winn, han barkar på.

Barkenarod Ing. et Alb. H. H., f. morot

Barlejemad, S. Sk. m. mat, som af grannqvinor tillföres barnsängshustrur. *)

Barsöl, Barsel, Bäsöl, W. H., n. gästabad wid barndop.

*) Klinghammer har i sitt Skånska Dialektlexikon öfwersatt Barlejemad eller som det någon gång uttalas Balejemad med: "förning till barndop", men helt och hållet oriktigt; ty Barlejemad är endast för barnsängshustrur.

Basa, v. a. et n., 1. slå, piska, 2. springa, rusa åstad; t. ex. han basade nom, han basar ästa, han basar på

Baska, v. a. slå, piska, gifwa stryk med öppna handen; t. ex. baska tvätten, baska glödden, men banka öged.

Basse, m. ung ox, galtgris, säges äfwen om en tölpig oborstad människa.

Batt, m. förekommer endast i uttrycken: stå batt, hoppa batt: stå bock, hoppa bock, samt i batt: dräktig, häraf batting S. Sk. ungt kreatur. — Engl. bantling.

Batta, v. a. wara jemförlig med, öfwerträffa; t. ex. han battar hwem som helst.

Bede S. Sk. — Bajde N. Sk. — Bojde W. H., m. 1. tiden under hwilken dragarne fodras, 2. tiden emellan fodertimmarna, 3. liten tid, stund i allmänhet, 4. betesmark. — Isl. bida.

Bede, m. castrerad gumse.

Begering, f. bård eller bräm på en kjortel. — Isl. girding.

Begrisp S. Sk. — Begresp N. Sk., m. becktråd. Dsk. begresp.

Begängelse, m. buller, owäsende.

Behäfte N. Sk. — Behäkte S. Sk., n. wilkor, förbehåll; t. ex. han gjorde dä på dä behäktet.

Belajd, adj. hemsökt, beswärad.

Ben, Bajn, Gärds H., adj. grof, säges om tråd eller wäf.

Berk, f. björk. — Dsk. birk.

Berå, n. 1. mening 2. willrådighet; t. ex. han ä i tu berå, han ä i berå om hor han ska göra.

Besa, v. n. skena, löpa wild, om boskap; t. ex. när bremsen sticker sajk krägen så besa doj. — Dsk. bisse.

Bett, n. 1. sing. tant. en sjukdom hos människor, t. ex. bettet fås i wäret, 2. pl. tant. löss på kreatur.

Bettla, v. a. tiggare (dock ej om kringstrykande tiggare) Isl. bettla, Dsk. bettle, Tsk. betteln.

Bor, Bör W. H. n. borrh — Isl. bor.

Boras, v. pas. bordsättas, säges då en wiss rangordning skall iakttagas såsom wid bröllop och dylika tillfällen.

Borda, f. smalt band, som begagnas dels till att kanta kläder med dels till fruntimmers hårprydning. — Isl. bordi.

Borre, Borra N. Sk., m. kotte; t. ex. fereborra, kadeborra Dsk. borre

Borsten, S. Sk., adv. bara; t. ex. la borsten wa me.

Bortaste, adj. aflägsnaste.

Bracka, S. Sk. dålig usel koja

Brada, Brava F. A et Fr. H. H., v. n. pråla, lysa; t. ex. han bradar mä sin nya kapprock; törklajet bravar borsten som sel.

Braga, v. n. gå i sönder, med buller söndersplittras — Dsk. brage

Braska, v. n. florera, föra ståt.
 Brea, Broja W. H., Braja G. et Alb. H. H. 1. v. a. breda, bädda, 2, subst.
 f. ställe, på hwilket något bredes, t. ex. hörabroja.
 Brecka, f. bröst
 Brehärad, adj. skulderbred.
 Broa, v. a. anlägga eller underhålla en bro eller wäg. — Dsk. broe;
 Broged, adj. brokig. — Dsk. broget
 Brogeman, m. brudgumm.
 Brydsel, m. bryderi, sorgfällighet, omwårdnad.
 Bråcka, Brocka, f. skärfwa af mursten. — Dsk. brokk.
 Bråte, Bröde, W. H., 1. m. rishägnad, 2. n. mindre husgerådssaker, skräp.
 Bräcka, v. reflex. spp. kräka, t. ex. bräcka se.
 Brägen N. Å. H., m. ormbunke. — Isl. burkni. Dsk. braegne.
 Brämwafwel, m. manet, blötdjur.
 Bränne, n. wed — Dsk. braende.
 Bräska, n. wattengräs, säf; äfwen förekommer i sammansättning: påre-
 bräske, kaulbräske.
 Brödda, v. a. slå spik i skodon för att kunna gå säkrare.
 Brödjas, Bröttjas S. Sk. v. recipr. brottas. — Isl. briötaz, Dsk. brydes
 Bue, m. båge — Isl. bogi, Dsk. bue.
 Bulle, m. böld; häraf bullamor, 1. innersta delen af bölden, böldkörteln,
 2. flugan på äpplen.
 Bunkabränd, adj. säges om säd, som ej nog torkad blifwit lagd i hög och
 der medelst swettning tagit skada.
 Bunke, m. hög, hop. — Isl. bunki, Dsk. bunke.
 Buse, m. plågoande, menniska, som medför förskräckelse.
 Butti, adj. rund, trind, fyllig
 By, v. a. particip. perf. pas. boen: bjuda
 Bynka, Byntja S. Sk., v. a. klagande utan vidare anledning bedja om något
 Bynke, n. afall af hö, agn och dylikt
 Byr, f. börda. — Isl. byrdi, Dsk. byrde
 Bydsing, S. Sk., m. ungt svin
 Byran S. Sk., f. köttstycke af arlår
 Båga, v. reflex., tränga; t. båga se fram. — Isl. bågi
 Bål, m. nedre delen af fruntimmerslintyg, öfre kallas opplöd. Isl. bolr.
 Bål, adj. grof, stark. — Isl. balldr.
 Båla, Bol N. Sk., f. tjock planka. — Isl. bola.
 Bålma, Bolma N. Sk., v. n. starkt flåsa, utblåsa hwirflar af rök.
 Bås, m. 1. stallplats för boskap. 2. halm; i sednare betydelsen uttalas det
 i N. Sk. bos.
 Båsa, Båscha, S. Sk. — Bosa W. H., v. n. spilla halm.

Bäckaman, Bäckahäst, m. necken, som anses förete sig under form af
 människa eller häst.
 Bälja, Bäjla W. H., v. a. dricka något med glupskhed. — Isl. belgia.
 Bänn, n. hundkurtis. — Isl. bikkia.
 Bänna, v. a. hårdt trycka, bryta. — Isl. benda. — Dsk. baende.
 Bänkawälling, m. ett slags dricka, hufwudsakligen brukadt i skogstrak-
 ter och derföre wanligen tillwerkadt af enbär, hade sin plats i ett större
 trädkärl wid nedra bordändan, således bredwid sittbänken, uppblan-
 dades med från måltiderna öfwerblifna soppor och begagnades i nöd-
 fall äfwen såsom soppa; finnes numera endast i berättelserna.

D.

Dabb, m. 1. seg wätska; t. ex. snördabb. 2. orenlig, slarfaktig, oordentlig
 människa.
 Dabbed, adj. trög, liknöjd, tafatt.
 Da (g), m. uppskof, anstånd; t. ex. han ba om da må betalningen.
 Daj, Da, pron. det.
 Dajs, adv. dags; t. ex. hor dajs ska du äcka te staen?
 Dalja, Dajla, N. Sk., v. a. slå, piska, pryglä, håll mongen, ella daljar ja
 de. — Isl. dala.
 Dalla, f. en från taket nedhängande ställning för lampan. Häraf uttrycket
 ”stå dalla eller dall”, hwilket säges till barn samt druckna personer,
 som nödgas stå wacklande eller balancerande.
 Damp, m. fukt. — Isl. dampi, Dsk. damp.
 Dampa, m. fukta; t. ex. löutet dampar ölle när der ä jorgol i stuan.
 Dampen, adj. fuktig
 Dangel, m. lat människa utan hållning på kroppen.
 Dangla, v. n. gå sjelfswäldigt, säges endast om den, som af lättja ej gitter
 hålla kroppen rät, och kastar benen på måfå fram; t. ex. du går o dang-
 lar som ojn annan dangelhas.
 Daska, v. a. lindrigt slå, gifwa stryk med handen; t. ex. moren daskar
 sin glött när han inte well la wa å skräna. — Isl. daska, Dsk. daske.
 Datla, v. a. förtala, tadla; t. ex. du ska inte datla folk så meed. — Dsk.
 dadle.
 Datta, Patta, v. a. dia suga; t. ex. glöten kan sias bo datta o patta, men
 djuret bara pattar. — Isl. tåta.
 Daver, Daura, W. H., f. en måltid, som intages mellan kl. 6—8 förmid-
 dagen. — Isl. dagwerdr. Dsk. davre.
 Degge, m. lam, som födes med främmande mjölk.
 Dej, m. deg. — Isl. deig.
 Dige, m. jordwall — diki.

Dimpa, v. n. impf. damp, falla hastigt omkull, nedfalla, dö; t. ex. han damp mett på gadan rätt så lång han wa; han damp som ojn flug.

Ditta, Rönnerbergs H., pron. detta

Doga, N. Sk. v. a. trycka t. ex. når wi brödjades slo ja nom omkull o sinn dogade ja nom så rälet så.

Doktorera, v. n. medicinera, taga in läkemedel.

Don, Doning, m. hwarje redskap som till hvars och ens yrke hör.

Donas, v. dep. förekommer endast i sammanställning med praep. med: förwirra, tillställa oreda; t. ex. om noon donas mä djyr, så ble doj ostyrega; donas non mä döa ting, så komma doj i uärning.

Dombjälla, f. klotformig och ihålig bjellra af malm med inuti liggande jernkulor.

Doppa, Deppa, N. Sk., m. sås.

Dos, Dausa, N. Sk., f. dosa. — Isl. dás.

Doska N. Sk., f. tofs.

Draa N. Sk. f. litet lass — Isl. draga.

Drafwel, n. uselhet, dålighet — Isl. drafl.

Draget, adj. säges om boskap, som har en hwit rand längs åt ryggen och är således tecknad lik en drake. — Dsk. draget.

Dratta, v. n. gå långsamt, släpande och tungt; t. ex. den lade kommer ölle drattande ätte andra. — Isl. dratta.

Dref, n. 1. drifhjul i mekaniska verk. 2. skridt, t. ex. köra på drefwet; häraf drifwa, v. n. springa sakta.

Dreja, v. a. swarfwa, wända, wrida, lura; swarfwaren drejar rocka å drejar folk mä dom.

Drommänne, m. äffling, de öfwerblifna trådarna efter en wäf.

Droon, Drommel, m. hin onde, nedrig menniska; t. ex. dä wa droon! Drommeln ska anamma de; dä wa ajn droon te kar. — Isl. draugr.

Drälla, v. n. imp. drall, falla sönder, t. ex. karet drall i bida.

Dränka, v. a. para sig med, säges endast om fjäderfän.

Dränke, m. manliga delen i egget.

Drätt, m. 1. dragning; t. ex. han körde hojlla fåran i ojn drätt. — Lat. tractus, Isl. drattr. 2. dragstång för oxar.

Drätt, n. blå och hwita dukar, som tjena till tapeter i bondstugorna; öfwer drätten fästes hängklädet, som löper längs taket. Drätten och hängklädet tjena således i ställe för tapeter och border. I sammansättning förekommer drätt då fråga är om möblers beklädning; t. ex. bänka-drätt, stoladrätt.

Drob, Dröb, N. Sk., n. 1. det som hos idislande djur uppstöttes från wamben för att omtuggas; t. ex. krägen togga drob; når doj taba daj ble doj sjuga. 2. drypning; t. ex. tagdrob. — Dsk. dröv.

Dröbel, m. tungspen. — Dsk. dröbel.